

Національний університет "Острозька академія"

Навчально-науковий інститут лінгвістики

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему:

**«Здобуття навичок медіації при вивченні іноземної мови:
стан, потреби та практики»**

Виконав: студентка II курсу, групи МА-2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: 035.041 Германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Пархомей Наталія Олександрівна

Керівник к. ф. н., доц., доцент Коцюк Л.М

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту

на засіданні кафедри англійської філології

протокол №__ від “__” _____ 2023 р.

Зав.кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЯ.....	10
1.1. Визначення медіації.....	10
1.2. Зв'язок медіації з вивченням іноземної мови	18
1.3. Актуальність дослідження здобуття навичок медіації	24
Висновки до першого розділу	29
РОЗДІЛ 2. ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	31
2.1. Важливість навичок медіації для вивчення іноземних мов	31
2.2. Теоретичні підходи до навчання медіації	38
Висновки до другого розділу	50
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	52
3.1. Аналіз практик із застосуванням медіації при вивченні іноземних мов	52
3.2. Переваги та недоліки явища медіації на уроках іноземної мови.....	59
3.3. Розробка ефективних стратегій навчання медіації.....	61
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗСК – Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою

ЗЄР – Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти

ЗНР – зона найближчого розвитку

ЗПР – зона проксимального розвитку

EFL – вивчення англійської як іноземної мови (стосується тих, хто вивчає англійську мову в країні, для якої вона не є рідною)

ESL – вивчення англійської як другої мови (відноситься до студентів, які використовують англійську для спілкування другою мовою)

ВСТУП

Стан української системи загальної освіти в останні два десятиліття характеризується як динамічний. Масштабність і різноспрямованість змін, що відбуваються, безпосередньо впливають на освітні установи. Це зароджує потребу модернізації управління школою, що, своєю чергою, актуалізує значення сучасного наукового обґрунтування цього процесу. Нині навчання є суспільною цінністю, впливаючи не тільки на рівень знань населення, а й на формування в підлітків таких якостей, як культура, загальний психологічний розвиток, моральність, прийняття сформованих цінностей і толерантність.

Сучасна школа є об'єктом, що взаємодіє з навколишнім зовнішнім середовищем, і водночас має своє внутрішнє середовище, яке складається із суб'єктів, що взаємодіють між собою. Тому школа, як система, в якій перебуває велика кількість суб'єктів, що взаємодіють між собою, є простором для появи різних конфліктів, що впливають на процес дорослішання учнів. У сучасних освітніх установах навчаються діти з різних соціальних верств, різних національностей, різних стилів виховання, що створює потенційно конфліктне середовище, у якому школярі змушені перебувати значну частину свого часу. Науково-технічна революція та демократизація суспільства призводить до розширення бази шкільних спорів. В освітніх організаціях здебільшого активно використовуються традиційні методи врегулювання конфліктів, які, своєю чергою, не повністю враховують специфіку сучасних суперечок у школі.

Розглядаючи сам процес навчання, для досягнення співпраці, розуміння між учнем і викладачем для отримання хороших результатів, застосовуються різні активності та методики викладання. Однією з основних проблем під час вивчення іноземних мов може вважатися нерозуміння мови та культури, психологічний бар'єр у практиці та використанні мови тощо. Для усунення цієї перепони в методиці викладання існує спеціальна галузь, яка спрямована на розвиток медіаційної

активності. Вона являє собою комплекс різних усних, письмових вправ, які усувають бар'єр у вивченні іноземної мови.

У професійній компетенції у викладача має бути арсенал методичних прийомів, що розвивають медіаційну компетенцію учнів. Медіаційну активність як поняття запровадили до Загальноєвропейських компетенцій володіння іноземною мовою у 2001 році, і свого теперішнього становища медіація у викладанні набула 2018 року, коли автори розширили та розкрили дану тему в новій редакції. Таким чином, аналіз медіаційної активності в освітній програмі середньої школи має свою новизну в дослідженні.

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що в сучасному світі комунікація між представниками різних культур, здійснювана без комунікативних збоїв, надзвичайно важлива. Від того, наскільки розвинена медіативна компетенція у того, хто знає іноземну мову, залежить ефективність комунікації між представниками різних мовних культур. В останні десятиліття в школах дедалі частіше стали виникати конфліктні ситуації, які стають дедалі небезпечнішими. Вихід із ситуації, що склалася, вбачається в залученні в освітній процес школи процедур медіації, що сприяють запобіганню та вирішенню конфліктних ситуацій. У зв'язку з цим, необхідно вже в середній школі будувати підґрунтя для формування медіаційної компетенції в учнів, що вимагає впровадження нових ефективних стратегій в освітній процес, які могли б формувати різні навички медіаційної активності. Вирішення даної проблеми є важливим, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження здобуття навичок медіації при вивченні іноземної мови учнів старших класів.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- 1) дослідити поняття «медіація» та її зв'язок з вивченням іноземної мови;
- 2) проаналізувати актуальність дослідження здобуття навичок медіації;
- 3) охарактеризувати важливість навичок медіації для вивчення іноземних мов;

- 4) розглянути теоретичні підходи до навчання медіації;
- 5) проаналізувати практики із застосуванням медіації при вивченні іноземних мов;
- 6) визначити переваги та недоліки явища медіації на уроках іноземної мови;
- 7) розробити ефективні стратегії навчання медіації.

Об'єктом дослідження є процес навчання іноземної мови учнів середнього ступеня в загальноосвітній школі.

Предметом дослідження виступає розробка ефективних стратегій, спрямованих на формування різних типів медіаційної активності.

Під час дослідження були використанні наступні **методи**:

- системний метод – використовується задля дослідження особливостей медіативного підходу як одного з методів вирішення та врегулювання конфліктів;
- структурно-функціональний метод – використовується для аналізу внутрішньої структури і функцій медіації в навчанні іноземній мові;
- описово-аналітичний метод – використовується для детального опису та аналізу використання медіації в процесі вивчення іноземних мов;
- класифікаційний метод – дозволяє класифікувати та групувати різні аспекти вивчення медіації в контексті навчання іноземних мов;
- метод компонентного порівняльного аналізу – дозволяє порівнювати різні компоненти навчання, такі як методики, ресурси, підходи тощо, і аналізувати їх вплив на здобуття навичок медіації при вивченні іноземних мов;
- метод спостереження – використовується під час дослідження реальних ситуацій мовної медіації;
- метод анкетування – застосований для збору емпіричних даних можна розробити анкету, спрямовану на оцінку та розуміння навичок мовної медіації у певних груп аудиторії;

– кількісний аналіз – дозволяє отримати об'єктивні числові дані та провести статистичний аналіз для вивчення та обґрунтування стану та тенденцій в здобутті навичок медіації при вивченні іноземної мови.

– метод узагальнення – використовується для об'єднання та аналізу даних, щоб виділити основні тенденції, закономірності та формулювання загальних висновків

Наукова новизна дослідження полягає в вивченні специфіки здобуття навичок медіації при вивченні іноземних мов та відстеженні, як цей підхід може бути впроваджений у навчальну практику. Робота розкриває потреби студентів і вчителів у використанні медіації як інноваційного засобу підвищення мовних навичок, а також визначити специфічні підходи та стратегії, які можуть бути корисними в цьому контексті. До того ж, медіація є необхідною складовою міжкультурного спілкування. Здатність до ефективної медіації дозволяє студентам впоратися з різноманітними мовними і культурними контекстами, що стає дедалі важливішим у глобалізованому світі. Медіаційні навички сприяють покращенню комунікативної компетенції студентів та допомагають усвідомити і розвинути такі аспекти, як активне слухання, вміння висловлювати думки чітко та логічно, використання підтверджень та роз'яснень, а також врахування невербального спілкування. Дослідження медіації сприяє розвитку критичного мислення та проблемного мислення у студентів, які навчаються аналізувати, оцінювати та розв'язувати мовні та комунікативні ситуації, роблячи свідомі вибори та знаходячи ефективні рішення.

Практичне значення дослідження полягає в розробці педагогічних методів, покращенні навчальних ресурсів, підвищенні мотивації студентів, підготовці фахівців в галузі медіації та підвищенні міжкультурної компетентності, що сприяє ефективнішому вивченню іноземних мов і розвитку міжкультурних навичок. Результати даної роботи можуть служити основою для створення навчальних програм та курсів з медіації для вчителів іноземних мов, що розширить їхні професійні навички. Більше того, дослідження сприятиме кращому розумінню інших культур і мов,

що має значення в сучасному світі, де спілкування між різними культурами дедалі важливіше.

Апробація. Роботу було апробовано на Міжнародній студентській конференції «Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку» (24.11.2023 м. Житомир).

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЯ

1.1. Визначення медіації

Споконвічно конфлікти є невід'ємною частиною людських відносин та виникають в різних сферах людського життя. Вони можуть бути особистими, професійними, політичними або соціокультурними. Конфлікти виникають через різницю в поглядах, інтересах, цінностях чи потребах між сторонами, і вони можуть призвести до напруження, агресії та навіть насильства. Управління конфліктами стає важливим аспектом забезпечення миру та гармонії в суспільстві. Їхнє вирішення може відбуватися різними способами, а одним із найефективніших є медіація.

За словами Т. Кисельової перші вказівки на практику медіації (хоча сам термін «медіація» не вживається в такому значенні) можна відслідковувати навіть у Біблії [10, с. 226]. Його колега, дослідник І.Г. Ясиновський зазначає, що «перші спроби застосування медіації, як правило, мали місце лише при вирішенні спорів, що виникали у сфері родинних, сімейних стосунків» [29, с. 94]. І це є зрозумілим, оскільки сім'я – це перша спільнота, яку створила людина. Навіть у давній історії, сім'я виступала як ядро всього суспільства. У такому оточенні було вельми критично вирішувати конфлікти мирними засобами, щоб забезпечити процвітання та розвиток спільноти взагалі.

Сучасний вигляд медіації почав розвиватися у минулому столітті. Сьогодні в інформаційному суспільстві явище медіації актуальне як ніколи через перехід суспільства від виробництва товарів до продукування знань [4, с. 4]. Самі ж знання передаються за допомогою мови в різних сферах та контекстах. Наприклад, в церкві медіатором між Богом і вірянами є священник; на судовому засіданні адвокати захищають інтереси своїх клієнтів, а прокурори представляють позицію держави. Іншими словами, роль медіаторів має велике значення в різних сферах суспільно-

політичного життя, таких як дипломатія, судочинство, політика, освіта, економіка, ЗМІ тощо.

У науковій літературі існують різні точки зору на походження терміну «медіація». Деякі дослідники вказують на латинське походження, де «mediatio» вказує на здійснення посередництва, або «mediare» – на роль посередника [12]. Інші ж тлумачать походження терміну «медіація» через грецьке слово «medos», яке означає «нейтральний і незалежний від конфліктуючих сторін» [21].

Вважаємо за потрібним розглянути тлумачення терміну у словниках. Перший в історії великий тлумачний словник української мови дає таке визначення: «медіація – міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті» [86, с. 664]. Проте слід зауважити, що даний термін стосується виключно судово-правових медіацій. Інші українські словники надають таке ж саме твердження.

В англomовних словниках дефініція має наступне значення: 1) «процес розмови з двома окремими людьми або групами, які мають розбіжності, з метою допомогти їм дійти згоди або знайти рішення їхніх проблем» [87]; 2) «втручання між конфліктуючими сторонами для сприяння примиренню, врегулюванню чи компромісу» [88]; 3) «засіб вирішення спорів поза судовою системою шляхом добровільної участі в переговорах, структурованих за згодою сторін і зазвичай ведуться під керівництвом і наглядом навченого посередника» [88].

Українська вчена О.С. Можайкіна трактує медіацію як «структурована добровільна та конфіденційна процедура позасудового врегулювання спору (конфлікту), в якій медіатор (посередник) допомагає сторонам у розумінні їхніх інтересів та пошуку ефективних шляхів досягнення взаємоприйняттого рішення [16].

Дослідниця Т.С. Кисельова пише, що «медіація є соціальним інститутом, до вивчення якого необхідно підходити з міждисциплінарних позицій» [10, с. 225].

Вчений Н. Мазаракі пропонує своє визначення медіації, виходячи саме з такого підходу: «медіація – це примирення і знаходження конструктивного підходу до

врегулювання суперечки, який дозволяє виявити важливі для обох сторін питання»; під різним кутом розглядає предмет спору; дозволяє використати конфлікт як «інструмент навчання» та основу для покращання відносин між сторонами» [14, с. 95].

Дослідниця О. Дацько пише: «медіація – це процедура врегулювання спору (конфлікту) шляхом переговорів сторін цього спору (конфлікту) за допомогою одного або кількох нейтральних неупереджених посередників (медіаторів), які мають відповідну підготовку, навички та викликають довіру у обох сторін конфлікту» [28, с. 10].

Дослідник С. Віаджіо розглядає медіацію як «процес створення релевантної ідентичності між тим, що автор хотів передати, й тим, що зрозумів реципієнт» [82, с. 136].

Згідно з М. Байрамом, медіація – це щось інше ніж простий усний чи письмовий переклад; вона також включає в себе розуміння культурних аспектів іншої мови [37].

Описані вище терміни відносяться до юридичної медіації, проте в рамках даного дослідження ми звертаємо увагу саме на її лінгвістичний аспект, вважаючи, що лінгвістична медіація – це процес передачі інформації або сприйняття тексту, який включає в себе не лише простий переклад мови, але й активну роль усвідомлення та передачі культурних аспектів, ідентичності та нюансів, що містяться в оригінальному висловлюванні.

Автори Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (ЗЄР) розглядають поняття медіації як форму діяльності, яка передбачає, що «користувач мовою не повинен висловлювати своїх власних думок, але грати роль посередника між співрозмовниками в ситуаціях, коли вони не можуть спілкуватися безпосередньо» [4, с. 5]. Однак у ЗЄР відсутнє явне визначення поняття медіації, і вони не включають спеціально створених дескрипторів для опису цього виду діяльності. Більше того, за думкою Ж. Зарат, такий підхід до визначення медіації недостатньо враховує її

соціальну функцію, яка важлива у різних сферах та вимагає розуміння соціокультурного контексту [50, с. 218].

Отже, проаналізувавши деякі з тверджень, ми можемо зробити висновок, що визначення залежить від сфери, в яку вводять медіацію. Проте під дефініцією мається на увазі виключно обговорення і знаходження конструктивного підходу до врегулювання суперечки. Нашу думку підтверджує В. Б. Череватюк, пишучи: «у сучасній доктрині немає єдиного підходу до розуміння сутності такого альтернативного способу вирішення конфліктів, як медіація» [26, с. 41].

Головними передумовами медіації є:

- 1) прагнення сторін на мирне врегулювання конфлікту (спору);
- 2) добровільність їх участі в процедурі медіації [11, с. 102].

Коли сторони конфлікту об'єднують свої зусилля для вирішення проблеми, вони замість того, щоб бачити один одного як ворогів, можуть сподіватися досягти взаємоприйнятних угод, що базуються на взаємній згоді, відомій як консенсус або співробітництво. При досягненні консенсусу сторони конфлікту приймають рішення, яке сприяє конструктивному розвитку їхніх подальших відносин і спільній діяльності.

У підручнику Н.М. Крестовської та Л.Дж. Романадзе виокремлені основні характерні риси медіації, серед яких:

- 1) медіація є особливим видом переговорів, що мають певну структуру;
- 2) обов'язкова участь медіатора;
- 3) медіатор не є представником жодної зі сторін;
- 4) медіатор сприяє сторонам у проведенні переговорів і досягненні взаємоприйнятного рішення;
- 5) медіатор не досліджує докази і не встановлює факти;
- 6) медіатор не примушує сторони до прийняття певного рішення та не надає поради щодо можливих варіантів рішень;
- 7) медіатор не виносить обов'язкового для сторін рішення;

8) активна роль самих сторін у переговорах щодо самостійного пошуку можливих рішень [11, с. 102-103].

Отже, медіація представляє собою особливу форму переговорів, і її сутність визначається роллю та функціями медіатора в цьому процесі. Оскільки медіатор не має влади і повноважень для прийняття будь-яких рішень, жоден варіант розв'язання не буде нав'язаний сторонам, якщо вони не погоджуються з ним. Усвідомлення того, що медіатор не може нав'язувати рішення, значно знижує напругу серед всіх сторін і зменшує ймовірність того, що будь-яка зі сторін конфлікту залишиться на своїй позиції і відмовиться враховувати погляди інших.

Основними компонентами медіації є [1, с.78]:

1) Забезпечення розуміння. Однією з основних завдань медіатора є сприяння сторонам конфлікту в розумінні їхніх почуттів, потреб та інтересів. За допомогою медіаційних методів та інструментів, необхідно переконатися, що обидві сторони мають правильне розуміння самої проблемної ситуації або конфлікту. Загальне розуміння сторонами проблеми надає можливість аналізувати їхні інтереси та потреби.

2) Чітке структурування процедури. Медіація – це структурований процес, який розглядається в певному порядку. У той же час, вона є гнучкою процедурою, де немає жорстких часових рамок для кожної стадії і є можливість повернутися до попередніх етапів. Наявність чіткої структури сприяє побудові конструктивного діалогу, послідовному визначенню інтересів та потреб кожного учасника і пошуку можливих варіантів розв'язання конфлікту.

3) Орієнтація на інтереси. Центральним аспектом медіації є визначення того, що є справді важливим для сторін конфлікту. Медіатор повинен акцентувати увагу на реальних інтересах і потребах учасників, а не на своїх власних вподобаннях.

За класифікацією С. Віджіо, медіація може бути мультимедійною або гібридною [82, с. 136]. Це означає, що вона може поєднувати різні джерела інформації, такі як вербальний текст (усний або письмовий), з відео та аудіотекстом.

Наприклад, реклама готелю на вебсайті може бути прикладом такого мультимедійного тексту, де рекламне повідомлення супроводжується музикою та зображеннями готелю та його об'єктами.

За функціональним призначенням принципи медіації умовно можна поділити на [18, с. 45]:

- 1) організаційні, стосуються специфіки медіаційного процесу і статусу учасників;
- 2) процедурні, що регулюють послідовність та спосіб проведення медіації.

Серед принципів медіація розрізняють:

- 1) *Принцип активності та самовизначення (принцип власної відповідальності)*. Медіатор виступає як посередник, який організовує медіаційний процес, забезпечує дотримання правил його проведення та володіє компетентністю, що сприяє сторонам у розумінні та усвідомленні своїх власних інтересів та потреб. Однак важливо підкреслити, що медіатор, виконуючи ці завдання, не приймає рішень та не надає жодних конкретних порад щодо можливих шляхів досягнення взаєморозуміння між сторонами. Таким чином, шляхи вирішення спору (ідеї рішень) сторони пропонують самі, а також несуть власну відповідальність за їх виконання [16].

- 2) *Принцип добровільності* покладає основний акцент на тому, що сторони мають право приймати власні рішення щодо участі у процедурі медіації та вільно її припиняти на будь-якому етапі. Цей принцип також включає в себе ідею того, що сторони мають право приймати будь-які рішення щодо розв'язання конфлікту тільки за взаємною згодою [9]. Важливо враховувати, що принцип добровільності не обмежується лише сторонами конфлікту, а також стосується медіатора. Добровільність медіатора означає, що він може припинити медіаційний процес, якщо він розуміє, що неможливо провести конструктивну роботу в умовах медіації, якщо сторони не виявляють бажання вирішити конфлікт, або з будь-яких інших причин, які можуть заважати успішній медіації.

3) *Принцип рівності прав сторін* у медіації гарантує, що кожна сторона має однаковий обсяг та зміст суб'єктивних прав. Він закликає до усунення будь-яких привілеїв або обмежень на підставі таких ознак, як раса, колір шкіри, політичні, релігійні переконання, стать, етнічне та соціальне походження, майновий стан, місце проживання, мовні або інші характеристики. Сторонам надаються однакові права висловлювати свої думки, зауваження, визначати порядок денний, оцінювати прийнятність пропозицій та умов примирення [9].

4) *Принцип конфіденційності* означає, що інформація, яка стосується підготовки та проведення медіації, є конфіденційною, якщо сторони медіації не домовилися інакше. Медіатор, сторони та інші учасники медіації не мають права розголошувати інформацію щодо медіації без згоди сторін [9]. Межі конфіденційності визначаються спільно всіма учасниками медіації – медіатором разом зі сторонами та іншими учасниками (експертами, адвокатами, представниками, помічниками, студентами, родичами та іншими). Важливо підкреслити, що конфіденційність також означає, що учасники конфлікту зобов'язуються не використовувати інформацію, яка стосується медіаційного процесу, в інших цілях та проти один одного.

5) *Принцип нейтральності та неупередженості медіатора*. Медіатор не віддає перевагу жодній зі сторін конфлікту, а замість цього прагне забезпечити відповідний баланс, який дозволить сторонам почувати себе комфортно. Крім того, у процесі медіації медіатор не поглиблюється в сам конфлікт і не намагається розв'язати його так, як це би робив власним чином. Важливим критерієм нейтральності медіатора є не його власні внутрішні переконання, але сприйняття сторонами конфлікту його безпристрасності та об'єктивності [11, с. 116].

6) *Принцип незалежності* відрізняється від принципу нейтральності і полягає в тому, що медіатор є незалежним від сторін конфлікту, а також від інших осіб, таких як експерти, представники та державні органи. Ніхто не може втручатися у діяльність медіатора або здійснювати тиск на нього. Отже, принцип незалежності

передбачає, що медіатор має бути незалежним від зовнішніх і внутрішніх впливів, які можуть впливати на процес медіації [11, с. 116].

7) *Принцип відкритості результату* медіації передбачає, що рішення, яке приймається, повинно бути реальним і прийнятним для обох сторін конфлікту, враховувати часові та просторові обмеження. Сторони мають розуміти та приймати самі визначені шляхи вирішення конфлікту. Крім того, медіація спрямована на врегулювання конфлікту з урахуванням інтересів і потреб усіх сторін. Таким чином, відкритість результату означає, що рішення повинно враховувати всі важливі аспекти для сторін конфлікту [11, с. 116].

Сучасний етап розвитку примирних процедур характеризується низкою особливостей, пов'язаних із науково-технічною революцією, зростанням кількості населення і, як наслідок, ускладненням суспільних відносин. Тому наразі можна виділити такі основні тенденції розвитку медіації: Медіація перетворилася в самостійну професію. Якщо раніше в ролі медіаторів виступали особи, які володіли насамперед високим соціальним статусом і внаслідок цього авторитетом, зазвичай наділені повноваженнями для винесення обов'язкового для сторін рішення, то на сучасному етапі посередниками стають нейтральні особи, завдання яких полягає в тому, щоб сторони, які добровільно беруть участь у процедурі медіації, знайшли взаємоприйнятне рішення, яке відображало б їх інтереси й потреби.

1. Значно розширилася сфера застосування медіації. Зокрема, вона не обмежується певним видом конфліктів, її проведення, по суті, можливе в будь-яких спорах.

2. Виникають нові ефективні моделі медіації. Тепер умови врегулювання спору ґрунтуються на інтересах сторін. Переважає прагматичний підхід: більшість дослідників і практиків вважають, що метою примирних процедур є вигода для сторін спору.

3. Сучасна медіація – це досить структурований процес, що має певні права. Вона є процедурою, де посередник, який не має законних повноважень, полегшує

взаємодію між сторонами конфлікту з метою створення для сторін умов для розв'язання ними конфлікту.

4. У багатьох країнах з'явилося законодавство, що регулює примирні процедури. Наразі закони про медіацію прийняті в таких країнах, як США, Австрія, Велика Британія, Німеччина, Франція, Болгарія тощо. У загальному галузевому законодавстві медіація врегульована у Польщі, Словенії, Італії тощо.

Україна, незважаючи на відсутність спеціального законодавства, яке б регулювало сферу медіації, здійснила певний крок у цьому напрямі. У 2022 році, у Наказі Міністерства України № 7 «Про медіацію», була надана дефініція терміну «медіація», яка трактується як «позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [22]. Хоча ця визначення може бути неідеальним і не охоплює всі аспекти та принципи медіації, це важливий перший крок у визнанні та розвитку цієї практики в Україні.

Отже, у сучасній доктрині немає єдиного підходу до розуміння сутності такого альтернативного способу вирішення конфліктів, як медіація. У рамках даного дослідження вона розглядається як це процес передачі інформації або сприйняття тексту, який включає в себе не лише простий переклад мови, але й активну роль усвідомлення та передачі культурних аспектів, ідентичності та нюансів, що містяться в оригінальному висловлюванні.

1.2. Зв'язок медіації з вивченням іноземної мови

Концепція медіації була описана дослідниками, такими як Д. Браун та Б. Чованкова, які розглядають медіацію як важливу складову освіти для дорослих [32; 38]. Вони підкреслюють, що медіація включає в себе вивчення мови як частини формальної та неформальної освіти.

У викладанні та вивченні мов концепція міжкультурного посередництва стала важливою, і в багатьох літературних джерелах стверджується, що здатність до посередництва між культурами є одним із фундаментальних компонентів міжкультурної компетентності [30; 34; 36; 50; 63].

Міжкультурна медіація – це форма налагодження контакту між мовами та міжкультурного спілкування для окремих осіб і груп через обмін розумінням культурних практик, цінностей, норм тощо [48]. Вона відрізняється від міжкультурної обізнаності тим, що обізнаність стосується насамперед внутрішнього стану – знання культур, а не активну здатність до інтерпретації культур та артикуляції усвідомлення.

Вчений М. Байрам пояснив фундаментальну природу медіації як здатність до пояснення культурних явищ, що передбачає: критичне порівняння культурних явищ, визнання відносності культурних концепцій та обговорення значення в межах та між культурними рамками [35].

Отже, міжкультурна медіація – це фундаментально інтерпретаційний акт, в якому пояснення розробляються і артикуються як критична діяльність.

Розуміння міжкультурної медіації в літературі з мовної освіти змінилося з тих пір, як цей термін набув популярності в 1990-х роках. Його первісне значення підкреслювало необхідність вирішення проблем комунікації між людьми різних культур. Наприклад, одне з перших формулювань міжкультурної компетентності конструювало посередницький компонент міжкультурної компетентності як «усвідомлення відмінностей між власною та іноземною культурою і здатність вирішувати міжкультурні проблеми, що виникають внаслідок цих відмінностей» [69, с. 13].

Таким чином, міжкультурна медіація конструювалася з точки зору вирішення проблем міжкультурної комунікації, а самі проблеми часто розглядалися як основні характеристики будь-якої комунікації між культурами [47].

Метою взаємодії культур є не тільки спілкування, співпраця, спільне вирішення проблем, пізнання інтересів, потреб, цінностей, менталітету іншої культури, але

також соціальна самореалізація суб'єкта однієї культури (індивіда, групи, нації) через взаємодію і взаємодоповнення з репрезентантом іншої культури [24, с. 45].

Акт медіації передбачає не лише вирішення проблем, але й певні можливості, які залучаються до процесу медіації. Наприклад, дослідник Д. Баттджес виділяє три важливі компоненти медіації:

- 1) усвідомлення відносності культурних концепцій;
- 2) здатність до критичного порівняння культур;
- 3) здатність домовлятися про значення [34].

Це означає, що міжкультурна медіація включає в себе як аналіз, так і виконання, або, як зазначає М. Мейер, інтерпретація та дія йдуть разом [69].

Сучасне розуміння міжкультурної медіації відійшло від ідеї вирішення проблем і більше наголошує на ролі інтерпретації – міжкультурну медіацію почали розглядати як форму смислоутворення, в якій люди осмислюють різноманітні культурні реалії.

Вчена К. Ірісханова розглядає медіацію як «здатність розвивати спільне розуміння між людьми різного культурного походження, а міжкультурні медіатори залучені до процесів розуміння, пояснення, коментування, інтерпретації та ведення переговорів про явища» [53].

Дослідники Е. Ліддікоут і А. Скаріно стверджують, що міжкультурна медіація – це «активне залучення до такого розмаїття як діяльність, що створює сенс, яка передбачає інтерпретацію значення різноманітних інших для себе і для інших» [63, с. 51]. Іншими словами, міжкультурні медіатори аналізують значення інших, сконструйовані в культурних рамках, і надають тим, хто не поділяє культурні рамки, засоби для розуміння інших, які відрізняються від них [50].

Однією з важливих особливостей цього процесу інтерпретації є здатність децентруватися від існуючих культурних перспектив і бачити культурні явища як із зовнішньої, так і з внутрішньої перспективи [57].

Таким чином, децентрація передбачає здатність розуміти різні точки зору, шукати і приймати різні можливі інтерпретації. Медіація більше не розглядається

лише з точки зору вирішення комунікаційних проблем, а скоріше є інтерпретацією мови, що використовується, хоча вирішення проблем залишається одним із можливих застосувань таких інтерпретацій.

Можемо зробити висновок, що міжкультурний медіатор – це особа або професіонал, яка допомагає в спілкуванні та взаємодії між представниками різних культур або мов. Вони можуть виступати в ролі посередника, щоб допомогти вирішити конфлікти, легалізувати угоди, полегшити розуміння та спілкування між сторонами, які не розмовляють на одній мові або належать до різних культур. Міжкультурні медіатори мають розуміти особливості культур і мов, здатні бути об'єктивними і нейтральними, і мати навички сприяння ефективній комунікації та вирішенню конфліктів між різними сторонами.

Зарубіжні дослідники вважають, що спеціаліст повинен відсторонитися від власних культурних і мовних рамок, щоб побачити світ з альтернативних точок зору, і описують це як «здатність зробити незнайоме знайомим, а знайоме – дивним» [36, с. 19].

Те, як міжкультурна медіація обговорюється в літературі, має тенденцію зосереджуватися на речах, що лежать за межами мови, – створює розрив між міжкультурною медіацією як метою вивчення мови та необхідним фокусом такого навчання на мові [43]. Зокрема, у багатьох роботах, присвячених міжкультурній медіації, підкреслюється роль репрезентацій інших як ключової характеристики медіації [50]. Тобто, ключовим елементом медіації вважається те, як людина сприймає інших людей та їхню культуру, а це означає, що процеси інтерпретації, необхідні для медіації, знаходяться поза межами мови та в концептуальній сфері.

У дослідженні М.Е. Куената та Л. Блейхенбахера стверджується, що здатність до медіації між культурами залежить від набуття адекватного рівня володіння мовою, якою вона здійснюється, і, хоча такі дослідження пов'язують мову і медіацію, мова, як правило, розуміється як інструмент для посередництва, а не як складовий акт [41]. Це також репрезентує ідею, що медіація як мовна діяльність є другою мовною

діяльністю, а не чимось, що може відбуватися будь-якою мовою, яка є частиною репертуару мовця.

Таким чином, зв'язок між медіацією та рівнем володіння мовою продовжує розглядати медіацію як щось поза межами самої мови і поміщає її в контекст змісту.

Крім того, у деяких дослідженнях розглядалися способи, якими рефлексія над прагматикою впливає на розуміння культури [62; 68], але не пов'язувалися з поняттям медіації.

Погляд на мову просто як на інструмент міжкультурної медіації не враховує того, що мова сама є місцем міжкультурної медіації, оскільки вона формується культурами, в яких використовується і є їхньою складовою частиною [61]. Таким чином, мова не є інструментом, що лежить поза культурою і дозволяє культурам бути посередниками, а навпаки, акт медіації передбачає інтерпретацію самої мови як культурно контекстуального, культурно сформованого явища.

Для багатьох студентів, які вивчають іноземні мови, відокремлених від спільнот і людей, які використовують цільову мову, сама мова може бути основним місцем міжкультурної зустрічі, а отже, важливим місцем для міжкультурної комунікації. У таких випадках, як стверджують А. Гохард-Раденкович, Д. Люсстє, Г. Пенз та Ж. Зарате, семантика і прагматика набувають особливого значення, оскільки саме у практиці використання мови взаємозв'язок між мовою і культурою стає найбільш помітним [49].

Сучасне вивчення мови, зокрема професійної англійської, розглядається з урахуванням її соціального та професійного вжитку. Такий підхід до медіації сприяє формуванню мовної ідентичності [71].

Дослідник П. Хауелл зауважує, що ефективна медіація вимагає «міжособистісних навичок, таких як відповідне невербальне спілкування та активне слухання з використанням підтверджень та роз'яснень» [52, с. 149].

Вчені Б. Норт і Е. Піккардо виділяють два типи мовної медіації:

- 1) міжстилістичну (перетворення одного типу тексту в інший);

2) внутрішньомовну, яка може виконуватися цільовою мовою (доповідь, узагальнення, пояснення, уточнення) [70].

Однак Дж. Льюїс, Б. Джонс, С. Бейкер відокремлюють медіацію, яка здійснюється в багатомовному середовищі. Вони стверджують, що цей вид спільної інтеграції більш зрозумілий студентам, які вивчають іноземну мову. Таким чином, навички медіації краще розвинуті у студентів, які володіють декількома іноземними мовами [60].

Розглянувши дану теорію, ми можемо сказати, що вивчення іноземної мови має безпосередній зв'язок з медіацією через кілька ключових аспектів:

1) медіатори допомагають в перекладі та інтерпретації мови для тих, хто не володіє нею, що важливо для вивчення іноземної мови;

2) медіація включає в себе розуміння та повагу культурних різниць, а вивчення іноземної мови допомагає краще розуміти інші культури;

3) відомості про іноземну мову також покращують мовні навички, необхідні для медіації.

Крім того, вміння ефективно комунікувати з особами, які не розмовляють на одній мові, може бути важливим для медіації в різних сферах.

Отже, міжкультурна медіація – це активне залучення до такого розмаїття як діяльність, що створює сенс, яка передбачає інтерпретацію значення різноманітних інших для себе і для інших. Міжкультурний медіатор – це особа або професіонал, яка допомагає в спілкуванні та взаємодії між представниками різних культур або мов. Зв'язок між медіацією та рівнем володіння мовою продовжує розглядати медіацію як щось поза межами самої мови і поміщає її в контекст змісту. Сучасне вивчення мови, зокрема професійної англійської, розглядається з урахуванням її соціального та професійного вжитку. Такий підхід до медіації сприяє формуванню мовної ідентичності. Вивчення іноземної мови сприяє освоєнню навичок для успішного використання медіації у ситуаціях, де важлива комунікація між різними мовами і культурами.

1.3. Актуальність дослідження здобуття навичок медіації

На сьогоднішній день медіація є найбільш розвиненим процесом, що застосовується у всьому світі. Мультикультурність будь-якої країни – незаперечна реальність [54; 74], яка є результатом складу державного населення, яке складається з різних етнічних груп, релігій та мов. Цей склад можна сприймати в багатстві соціокультурних і географічних умов, які є настільки різноманітними і широко розповсюдженими.

У країні з культурним, етнічним, релігійним та громадським розмаїттям розуміння мультикультурності набуває важливого значення в житті суспільства [45].

Дослідження здобуття міжкультурних навичок медіації є дуже актуальними в сучасному світі з різноманітністю культур, глобалізацією та зростаючим попитом на медіаторів, які працюють у міжнародному середовищі. Ми виокремлюємо деякі аспекти, серед яких:

- Глобалізація та міжкультурна взаємодія. Глобалізація призводить до збільшення міжкультурної взаємодії, а отже, і до зростаючого числа конфліктів та суперечок між різними культурами. Володіння медіаційними навичками з урахуванням культурних особливостей стає ключовим для успішного вирішення конфліктів.

- Міжнародний бізнес. Міжнародні компанії мають ділитися різними культурними стилістиками, нормами та цінностями. Підготовлений медіатор із розумінням міжкультурних аспектів може сприяти зменшенню конфліктів та поліпшенню співпраці.

- Міжнародні відносини та дипломатія. В міжнародних відносинах конфлікти та спірні ситуації виникають на рівні країн та культур. Медіатори, які розуміють міжкультурні аспекти, можуть грати важливу роль у розв'язанні міжнародних конфліктів.

– Співіснування різних культур. В багатьох країнах світу існує міжкультурна спільнота, і важливо мати професіоналів, які можуть допомогти вирішувати конфлікти та питання, що виникають у цих групах.

– Міграція та біженці. У зв'язку з міграцією та біженцями ситуація стає ще більш складною, оскільки ці люди приносять свої культурні та ідентичність в нові країни. Медіатори, які розуміють міжкультурні аспекти, можуть допомагати вирішувати конфлікти та сприяти інтеграції.

Крім вище названих аспектів, міжкультурні навички медіації також реалізують в освітньому процесі. Освіта є важливим способом досягнення єдності порядку денного. Здобуття міжкультурних навичок медіації в школі – це важливий процес, який спрямований на навчання учнів та створення умов для вирішення конфліктів та підтримки позитивної взаємодії в міжкультурних ситуаціях. У цьому контексті, учні отримують можливість розвивати навички медіації, а також навчатися розуміти та поважати культурні відмінності.

Хоча мультикультуралізм створює виклики для всіх освітніх систем [64; 79], директори та вчителі стикаються з більш складним шкільним контекстом [55]. Цей контекст включає те, як вони створюють гармонійне середовище для домінуючих етнічних/релігійних груп і меншин, як для учнів, так і для вчителів та шкільного персоналу [67].

Тренерка Програми «Демократична школа» О. Дацько у своєму підручнику пише: «шкільна медіація – це метод вирішення конфліктів у школі ненасильницьким шляхом, шляхом переговорів за допомогою нейтрального неупередженого посередника – медіатора» [28, с. 1].

Отже, дослідження здобуття міжкультурних навичок медіації важливо для того, щоб підготувати професіоналів, які можуть успішно працювати в різних культурних контекстах і сприяти вирішенню конфліктів у глобалізованому світі.

Аналізуючи вище сказане, ми приходимо до висновку, що провідну роль у вирішенні конфліктів будь-якої сфери виконує медіатор. Сучасний стан нашого

суспільства визначає необхідність удосконалення підготовки фахівців, які працюватимуть в сфері врегулювання освітніх конфліктів, навчаючи студентів іноземним мовам.

Компетентності медіатора – динамічне поєднання знань, розуміння, цінностей, навичок, умінь, яке забезпечує особі можливість функціонування як медіатора [11, с. 191].

У книзі Н.М. Кристовської та Л.Д. Романадзе вказано, що «для забезпечення ефективності медіації та виконання своїх функцій медіатор має вміти оцінювати динаміку середовища конфлікту, а також бути:

- 1) розумним і активним слухачем;
- 2) терплячим і неупередженим, переконливим, демонструвати гнучкість і волю;
- 3) непідкупним, скромним і об'єктивним;
- 4) нейтральним і неупередженим щодо оцінки результату вирішення спору;
- 5) мати творчу натуру, гарну уяву і бути винахідливим [11, с. 191].

Компетентність будь-якого професіонала – це відповідь на потребу суспільства у підготовці кваліфікованих фахівців в певній галузі соціальної діяльності. У зв'язку із розширенням застосування медіації в українському суспільстві та зростанням попиту на послуги медіації, медіаторська спільнота в Україні розробила стандарти професійної підготовки медіаторів. Це стало частиною проекту «Забезпечення якості послуг медіації через стандартизацію вимог до базової підготовки медіаторів», який був реалізований Громадською організацією «Національна асоціація медіаторів України» за участю інших громадських організацій. В рамках цього проекту був розроблений стандарт «Основні принципи базового навчання медіаторів» [19].

Згідно з цим стандартом, який базується на міжнародних стандартах і національному досвіді навчання медіаторів, виділяються п'ять основних компетентностей для медіаторів:

1. конфліктологічна;

2. комунікативна;
3. процедурна;
4. рефлексивна;
5. правова.

Оскільки медіатор працює з людьми та їхніми конфліктами, важливо зрозуміти, що встановлення довіри є ключовим аспектом в цій роботі. Сторони конфлікту будуть готові взаємодіяти та розглядати варіанти вирішення лише тоді, коли вони довіряють медіатору. Для створення довіри медіатор повинен мати навички розуміння мови тіла співрозмовників, контролювати своє власне тіло та мовлення, і навіть вміти віддзеркалювати мову тіла інших, щоб зробити їх більш відкритими. Це може включати в себе спокійні рухи, нейтральний тембр голосу і інші способи, що допомагають сприяти відкритому та спокійному обговоренню конфлікту.

Крім цього, на встановлення довіри працюють щирість медіатора, відсутність з його боку тиску і підштовхування в рішенні спору, демонстрація (вербальна і невербальна) нейтральності, установлення власного авторитету, упевненість у діях і голосі, добре знання процесу [11, с. 215].

У межах нашого дослідження ми також пропонуємо розглянути основні техніки медіатора:

1. *Активне слухання* включає в себе широкий спектр навичок та проявів:

а) від простих та звичних, серед яких увага, зоровий контакт, хитання головою, відповідний розмові нахил тіла та поза, логічні та відповідні почутому мімічні реакції, відповідний тон і темп у репліках тощо;

б) до складних і таких, що потребують навчання, серед яких резюмування (парафраз), перефразування, віддзеркалення, рефреймінг тощо [11, с. 216].

2. *Невербальна комунікація* охоплює різні аспекти, включаючи рухи очей, контакт зі співрозмовником, вираз обличчя, розміщення у просторі, жести, пози тіла, тембр голосу, інтонацію та інші аспекти взаємодії, які не виражаються словами.

Науковими дослідженнями доведено, що за рахунок невербальних засобів відбувається від 40 до 80% комунікації, причому 55% повідомлень сприймається через вирази обличчя, позу, жести, а 38% — через інтонацію та модуляцію голосу, тобто в процесі паравербальної комунікації [11, с. 219].

Серед прийомів невербальної комунікації розрізняють:

– *Використання мовчання.* Цей підхід відповідає різноманітним завданням, таким як уповноваження сторін для самостійного вирішення проблем, прояв поваги, демонстрація терпимості до розгляду ситуації, надання людині можливості зрозуміти та впоратися зі своїми емоціями, а також можливість створити тиск, що спонукає особу до активної участі у процесі. Тому медіатору важливо уникати поспішення та заповнення пауз безліччю запитань або намагання пришвидшити медіацію, оскільки пауза є важливою та ресурсною складовою в процедурі.

– *Візуалізація.* Для візуалізації під час медіаційної сесії можуть використовуватися різні засоби, починаючи від попередньо підготовлених методичних матеріалів та закінчуючи навчальними засобами. Щоб зберегти інформацію, медіатор повинен узгодити зі сторонами ті засоби, до яких у всіх сторін має бути рівний доступ, і які одночасно гарантують достатній рівень конфіденційності та можливість зберігання інформації на надійному носії, який захищений від можливого пошкодження або втрати даних.

– *Постановка запитань.* За видами запитання розрізняють: за формою (закриті або відкриті, прості або множинні), за змістом (доречні або недоречні), за метою (уточнюючі, альтернативні, гіпотетичні, риторичні, провокаційні, спрямовувальні, навідні, запитання-твердження тощо).

– *Перефразування.* Сутність техніки перефразування, яка використовується як прийом активного слухання, полягає в тому, що після того, як медіатор вислуховує повідомлення співрозмовника, він використовує власні слова для повторення того, що було сказано, без додавання коментарів чи власних

висловлювань. Після цього медіатор запитує співрозмовника, чи правильно він зрозумів сказане, чи дійсно це було тим, що співрозмовник хотів висловити.

– *Робота з емоціями.* Медіатору варто приділити особливу увагу емоційному стану сторін медіації, оскільки через ці емоції виявляються їхні інтереси, потреби та страхи. Однак важливо залишати в межах своєї ролі медіатора і не виконувати функцію психолога або не намагатися «лікувати» сторони. Медіатор повинен працювати з емоціями тільки до того рівня, який сприяє досягненню цілей медіації.

Отже, дослідження здобуття міжкультурних навичок медіації є дуже актуальними в сучасному світі з різноманітністю культур, глобалізацією та зростаючим попитом на медіаторів, які працюють у міжнародному середовищі. Здобуття міжкультурних навичок медіації в школі – це важливий процес, який спрямований на навчання учнів та створення умов для вирішення конфліктів та підтримки позитивної взаємодії в міжкультурних ситуаціях. У цьому контексті, учні отримують можливість розвивати навички медіації, а також навчатися розуміти та поважати культурні відмінності. Провідну роль у вирішенні конфліктів будь-якої сфери виконує медіатор. Серед основних компетентностей для медіаторів виокремлюють: конфліктологічну, комунікативну, процедурну, рефлексивну, правову. До технік медіаторів відносяться: активне слухання та невербальна комунікація, а до прийомів: використання мовчання, візуалізація, постановка запитань, перефразування та робота з емоціями.

Висновки до першого розділу

У сучасній доктрині немає єдиного підходу до розуміння сутності такого альтернативного способу вирішення конфліктів, як медіація. В рамках даного дослідження вона розглядається як добровільний спеціальний непримусовий, гнучкий і, як правило, замкнутий механізм зменшення рівня невизначеності та

ризиків між сторонами спору й можливості вирішення конфлікту. Ми також дослідили та виокремили основні характерні риси медіації, її основні компоненти, принципи, а також стан сучасного розвитку в країнах, зокрема в Україні.

Міжкультурна медіація – це активне залучення до такого розмаїття як діяльність, що створює сенс, яка передбачає інтерпретацію значення різноманітних інших для себе і для інших. Міжкультурний медіатор – це особа або професіонал, яка допомагає в спілкуванні та взаємодії між представниками різних культур або мов. Зв'язок між медіацією та рівнем володіння мовою продовжує розглядати медіацію як щось поза межами самої мови і поміщає її в контекст змісту.

Сучасне вивчення мови, зокрема професійної англійської, розглядається з урахуванням її соціального та професійного вжитку. Такий підхід до медіації сприяє формуванню мовної ідентичності. Вивчення іноземної мови підготовлює осіб до успішного використання медіації у ситуаціях, де важлива комунікація між різними мовами і культурами.

Дослідження здобуття міжкультурних навичок медіації є дуже актуальними в сучасному світі з різноманітністю культур, глобалізацією та зростаючим попитом на медіаторів, які працюють у міжнародному середовищі. Здобуття міжкультурних навичок медіації в школі – це важливий процес, який спрямований на навчання учнів та створення умов для вирішення конфліктів та підтримки позитивної взаємодії в міжкультурних ситуаціях. У цьому контексті, учні отримують можливість розвивати навички медіації, а також навчатися розуміти та поважати культурні відмінності. Провідну роль у вирішенні конфліктів будь-якої сфери виконує медіатор. Серед основних компетентностей для медіаторів виокремлюють: конфліктологічну, комунікативну, процедурну, рефлексивну, правову. До технік медіаторів відносяться: активне слухання та невербальна комунікація, а до прийомів: використання мовчання, візуалізація, постановка запитань, перефразування та робота з емоціями.

РОЗДІЛ 2

ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

2.1. Важливість навичок медіації для вивчення іноземних мов

З соціокультурної точки зору, навчання – це соціальний процес і досвід через соціальну взаємодію в різних умовах. Більше того, для людини розумова діяльність проявляється у взаємодії з іншими в певному досвіді [58].

Соціокультурна теорія вважає, що розвиток мовних здібностей формується в соціальній взаємодії через участь у комунікативних практиках з керівництвом і допомогою більш компетентного учасника [80]. Таке керівництво і допомогу можна назвати медіацією. Тим часом, той, хто має найбільше знань, як правило, батько, вчитель або одноліток, називається медіатором [84].

Дослідник Дж. Піаже стверджував, що на певному рівні центральним поняттям когнітивної психології є посередництво [73]. Концепція посередництва у вивченні мови вперше була запропонована в рамках Виготського підходу та теорії посередництва Дж. Фейерштейна. Погляди на посередницьку роль викладачів іноземних мов змінювалися з розвитком освітніх концепцій.

З точки зору Л.С. Виготського, центральними об'єктами людської комунікації є засвоєні навички, які інша людина допомагає людині виконувати, а також посередництво мови [59, с. 2].

Дослідник З. Чжанчжи підсумував, що посередництво Л.С. Виготського включає метакогнітивне і когнітивне посередництво [85].

У той час вчені М. Вільямс і Р.Л. Бурден вважають, що медіація повинна бути релевантною, щоб допомогти учням набути розвитку, оволодіти певними знаннями, навичками і стратегіями для вирішення проблем, адаптації до змін у навколишньому середовищі і саморегуляції [84].

Нарешті, Дж. Фейерштейн визначає, що навчання дитини формується завдяки втручанням значущих дорослих, починаючи з самого народження [59, с. 2].

Дослідник М. Гредлер стверджує, що соціальна взаємодія з обізнаними дорослими, які виводять учнів за межі їхніх можливостей, є важливою і значущою [51].

У теорії Л.С. Виготського основними теоріями є медіація та інтерналізація [83]. Вчений підкреслював важливість розвитку і розглядав розвиток як навчальний процес використання культурної цивілізації для інтелектуальних інструментів. Його соціокультурна теорія, яка мала значний вплив на вивчення другої мови, – це зона найближчого розвитку (ЗНР), яка використовується як метафора для аналізу відмінностей між актуальним і потенційним рівнями розвитку індивіда [83].

Згідно з Р. Еллісом, викладання мови слід оцінювати не за змістом викладання, а за дискурсом і практикою посередництва, яке вчителі застосовують у реальному класі. Вивчення другої мови ґрунтується на відповідній і розумній взаємодії між вчителями та учнями [46]. Іншими словами, наразі очікується, що вчителі виконуватимуть роль посередників, які замість того, щоб чітко декларувати свою позицію, надаватимуть учням підмостки, щоб спрямувати їхню діяльність.

Дослідник Дж. Фейєрштейн пояснює, що в досвіді опосередкованого навчання медіатори надають візуалізації, письмові пояснення, моделі та приклади, щоб стимулювати учнів до виконання завдань [73]. З огляду на це, медіація, яку обирає вчитель у класі, може бути різних типів і категорій залежно від кількох міркувань, таких як здібності учнів, навчальні цілі та цільові завдання.

Соціальний інтеракціонізм, який включає конструктивізм і гуманістичні когнітивні системи, пропонує абсолютно нові концепції та перспективи сприйняття медіації вчителями.

На основі теорії соціальної взаємодії М. Лонг визначив, що успіх у вивченні мови залежить від якості та типів взаємодії між учнями та вчителями [65], а вчені М. Вільямс і Р.Л. Берден дійшли висновку, що ефективне навчання залежить від якості взаємодії між учнями та медіаторами [84].

Теорія посередництва говорить нам, що роль вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням знайти ефективні способи переходу на наступний рівень розуміння мови.

Медіацію у процесі вивченні іноземних мов можна визначити як використання інструментів, які застосовуються для вирішення проблеми або досягнення мети. Посередництво може здійснюватися у формі використання мови або інших знакових символів, таких як діаграми, графіки, цифри або об'єкти. Однак, здебільшого, як зазначає Дж. Томс, воно здійснюється за допомогою лінгвістики та символів, так що керівництво та допомога можуть бути визначені як медіація [80].

Функція медіації полягає в тому, щоб допомогти учням перейти від зони нездатності до зони здатності виконувати завдання. Ця зона називається зоною проксимального розвитку (ЗПР), яка є «різницею між тим, що учень може зробити без допомоги, і тим, що учень може зробити з допомогою» [75, с. 9].

Зокрема, у викладанні мови, як стверджує М. Лантольф, це відбувається в соціальному контексті, у соціальній взаємодії з більш здібною людиною. Через цю взаємодію учні розвивають як значення, так і способи використання символів для полегшення навчання [58]. Тим часом більш компетентні дорослі відіграють роль «ідеальної форми» поведінки, яка слугує моделлю того, що учні повинні робити на певному етапі розвитку [51, с. 325]. Наприклад, батьківський мовний внесок/модель, надана батьками, може спрямовувати дитину у створенні мови та розвитку мовної складності. Іншими словами, дорослі, батьки або вчителі допомагають учням контролювати елементи завдань, надають вказівки щодо виконання завдань та оцінюють розуміння учнями.

Дослідник Л.С. Виготський вважає, що за належної допомоги вчителя-медіатора учень у ЗПР може підвищити успішність виконання конкретного завдання [77, с. 68].

Класна кімната – це місце, де навчальний процес між учнями як активними реципієнтами та вчителем, як більш компетентним дорослим, відбувається через

взаємодію. У класі обидві сторони, які перебувають під впливом свого статусу, ідентичності та ролей, створюють невелику спільноту зі специфічними характеристиками для досягнення одних і тих самих навчальних цілей. Мовний клас, в даному випадку, демонструє докази того, що вивчення мови в основі своїй відбувається, коли учні активно і усно взаємодіють один з одним для виконання завдань. Більше того, в мовному класі усна взаємодія не лише сприяє навчанню, але й є джерелом того, що студенти вивчають і як вони вчаться [80, с. 17].

Загалом, М. Гредлер стверджує, що вчитель у класі стає зразком належної поведінки і надає вказівки та допомогу, коли учні працюють над завданнями, виконуючи роль посередника [51, с. 85].

Отже, можна стверджувати, що вчитель на уроці іноземної мови має бути зразком мовлення для учнів, який допомагає і спрямовує їх на покращення мовного розвитку за допомогою різних видів медіації.

У мовному класі посередництво більш компетентного вчителя або однолітка допомагає учням здобувати, експериментувати і взаємодіяти з мовними ресурсами, щоб вони могли виконувати завдання і сприяти мовному розвитку. Більше того, дослідник Дж. Лантольф стверджує, що мова є метафоричним інструментом посередництва, а батьки або вчителі виступають у ролі посередників, які організовують навчальний процес [58].

У процесі навчання за допомогою медіації когнітивні та афективні аспекти нерозривно пов'язані. Як наслідок, Дж. Фейерштейн, на якого посилаються дослідники М. Пенер та П. Інфанте, стверджує, що афективні елементи, такі як почуття компетентності та віра в позитивну поведінку, можуть впливати на орієнтацію та успішність учнів [73, с. 340]. Тому, презентуючи завдання, вчитель, як медіатор, має обирати відповідну медіацію, яка вимагає певних критеріїв.

Дж. Фейерштейн вважає «авторитарних дорослих» важливими особами у навчанні дитини, які виступають у ролі медіаторів або дорослих-посередників, а

досвід, який вони надають, – опосередкованим навчальним досвідом. Він виділив дванадцять основних рис медіації, які можна розглядати як інструменти медіації:

- значущість – усвідомлення важливості навчального завдання для особистого і професійного розвитку студентів;
- мета за межами «тут і зараз» – розуміння, що навчальне завдання має значення не лише в поточному контексті, але і для майбутніх викликів і можливостей в житті студентів;
- спільний намір – визнання та прийняття студентами об'єднаної мети, яку необхідно досягти в процесі навчання;
- почуття компетентності – досягнення успіху в конкретних завданнях навчання, що сприяє підвищенню самооцінки та мотивації;
- контроль поведінки – активне регулювання навчання, мислення та дій для досягнення успіху;
- постановка цілей – визначення реалістичних та досяжних цілей, а також визначення шляхів для їх досягнення;
- забезпечення виклику – створення завдань та ситуацій, які відповідають поточним можливостям студентів і спонукають їх до розвитку;
- усвідомлення змін – розпізнавання змін в навколишньому середовищі та своїх здібностях і вміннях;
- віра в позитивну поведінку – розвиток позитивного налаштування, яке дозволяє студентам знаходити та застосовувати конструктивні рішення;
- спільне вирішення – спільне розв'язання проблем та завдань як у рамках індивідуальної роботи, так і у колективі;
- індивідуальність – визнання та цінність власної індивідуальності та унікальності кожного студента;
- почуття приналежності – усвідомлення належності до спільноти навчання та культури, що стимулює взаємодію та співпрацю між студентами [84].

З дванадцяти інструментів медіації перші три риси в основному підходять для всіх навчальних кейсів. З них значущість і спільний намір особливо підходять для ситуацій вивчення іноземних мов. Наступні шість ознак пов'язані з самонавчанням і самоконтролем. Останні три риси корисні для сприяння соціальному розвитку учнів.

Згідно з темою даного пункту слід також звернути увагу на таке поняття як «риштування», яке походить із соціокультурної теорії.

Американський видатний психолог Дж.С. Брунер запропонував метод «риштування» і розширив деякі нові перспективи викладання на основі когнітивної теорії розвитку Л.С. Виготського. У його теорії «риштування» (scaffolding) визначається як підтримка або допомога, яку доросла особа (зазвичай, батьки або вчитель) надає дитині в процесі навчання або розвитку. Цей термін означає створення підтримуючого середовища, яке допомагає дитині краще зрозуміти та вирішувати завдання, які спочатку вони не вміють виконати самостійно. Риштування має за мету підтримати розвиток навичок та знань дитини, а з часом зменшити цю підтримку, дозволяючи їй ставати більш самостійною у вирішенні завдань [33].

Значна частина досліджень у галузі вивчення та викладання другої мови стосується опосередкованих процесів, особливо в мовному класі.

Перший і найважливіший огляд здійснив Дж. Лантольф [58, с. 81]. Він проаналізував дослідження вивчення другої мови як опосередкованого процесу за останні 5 років (станом на 2000 рік) і підсумував, що медіація може бути у формі соціальної медіації, самомедіації та артефактної медіації, які впливають на вивчення та виконання мовних навичок.

У 2012 році у дослідженні С. Бехрузада, Р.М. Намбіара, та З. Аміра [31] взяли участь шість іранських студентів, що призвело до висновку, що підмости, надані викладачем, опосередковують розвиток стратегії студента, який вивчає англійську мову як іноземну, шляхом реорганізації культури в аудиторії.

Крім того, дослідження, проведене Дж. Тулунгом [81] в Індонезії, доводить, що усні дискурси, породжені взаємодією з однолітками за допомогою комунікативних

завдань, створюють можливості для розвитку другої мови і зменшують використання першої.

Інше дослідження, С. Курієоса та Д. Евріпіду [56], присвячене вивченню характеристик та поведінки викладачів на Кіпрі, показало, що, на думку студентів, ефективне викладання мови пов'язане з уявленнями про більш допоміжну, посередницьку роль викладача мови, а не про авторитарну роль.

За допомогою дванадцяти інструментів медіації, запропонованих Дж. Фейерштейном, та опитувальника, розробленого М. Вільямсом і Р.Л. Берденом, канадські вчені провели опитування серед вчителів середніх шкіл, студентів та викладачів англійської мови в університетах, які вивчають та викладають англійську мову. Усі вони вказали на спільну схожість, а саме: уявлення вчителів про значення медіації не відповідає тому, як вони застосовують її у своєму навчальному процесі [59, с. 2].

У 2015 році вчений З. Ченг, зібравши та проаналізувавши 152 анкети, виявив, що більшість викладачів англійської мови в університетах позитивно ставляться до виконання ролі медіатора на заняттях [85].

Незважаючи на те, що в галузі вивчення другої/іноземної мови як опосередкованого процесу було проведено багато досліджень, деякі сфери, особливо в іншомовному середовищі, все ще залишаються нерозкритими.

Багато досліджень було проведено в мовному середовищі ESL (англійська як друга мова; відноситься до студентів, які використовують англійську для спілкування другою мовою) та EFL (англійська як іноземна мова; стосується тих, хто вивчає англійську мову в країні, для якої вона не є рідною) в університетському контексті, в той час як кілька досліджень вивчали контексти, в яких студенти є початківцями у вивченні мови в початковій або середній школі. Крім того, дослідниками було проведено кілька робіт, присвячених вивченню дискурсів у класі та сприйняття студентів на заняттях з іноземної мови.

Отже, викладач як посередник у мовному класі відіграє важливу роль і має значний авторитет у формуванні форми взаємодії та викладання. Використання навичок медіації для вчителя полягає в тому, що вони дозволяють створювати ефективні уроки та навчальні матеріали, сприяють кращому розумінню іноземної мови студентами, а також розвивають їх мовну компетенцію та міжкультурну свідомість. Медіація допомагає вчителю передавати складний матеріал доступним і зрозумілим способом, сприяючи активній комунікації та взаєморозумінню у класі, а також допомагає формувати практичні навички студентів у використанні іноземної мови в різних сферах життя.

2.2. Теоретичні підходи до навчання медіації

Наразі медіація є однією з популярних тем для обговорення в колах лінгвістів, і набуває дедалі більшої важливості в сучасному суспільстві [39].

У 2001 році медіацію було включено до Загальноєвропейських компетенцій володіння іноземною мовою (ЗЄК). Нова редакція звертає особливу увагу на оволодіння учнями не лише чотирма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та писемне мовлення), усіма компонентами іншомовної комунікативної компетенції, а й також особливу роль відведено формуванню загальнокогнітивних умінь, опосередкованих мовленням: продукція, рецепція, інтеракція та медіація [3, с. 27].

Медіація іншомовного тексту, медіація лінгвокультурного концепту та медіація самого процесу міжкультурної комунікації вимагає від того, хто навчається-медіатора, наявності сформованої й розвинутої медіативної компетенції, опис якої привертає пильну увагу дослідників [40; 72].

Медіація – це фундаментальна особливість спілкування, яка ґрунтується на співпраці двох сторін. Успішне використання медіації під час розв'язання комунікативних проблем сприяє поліпшенню культури спілкування та консолідації суспільства. У зв'язку з цим багато дослідників робили спроби вивчити сутність

медіації в аспекті педагогіки іноземної мови, що призвело до формування різних підходів до визначення сутності поняття «медіація» в досліджуваному аспекті.

Медіація відіграє важливу роль у навчанні, оскільки для тих, хто навчається, метод медіації можна вважати частиною «soft skills» [2, с. 49], що є доволі актуальним і затребуваним у світі. Поняття являє собою гнучкість і універсальність навичок, які не прикріплені до певної професії та акцент більше робиться на особистих якостях людини. Щодо вчителів, то для них такий концепт роботи є абсолютно новим, із ширшим спектром для викладання, бо акцент робиться саме на особистісний розвиток учня.

Таким чином, медіаційна активність відіграє важливу роль у навчанні іноземної мови. Для утворення ключових компетентностей, формування навичок і вмій медіації здійснюється на основі різних форм і задіює різні компоненти іншомовної комунікативної компетенції.

Для осмислення актуальності типів медіації в царині методики навчання іноземних мов слід звернутися до низки документів Ради Європи. В 2016 році в «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Developing Illustrative Descriptors of Aspects of Mediation for the CEFR» було виокремлено чотири основні види медіації:

- лінгвістична;
- культурна;
- соціальна;
- педагогічна.

Основна особливість полягає в тому, що в медіації не виділяють розвиток навичок, таких як читання, аудіювання, говоріння та письмо. Замість цього виділяють чотири основні моделі комунікації:

- 1) сприйняття тексту під час прослуховування та читання;
- 2) мовленнєве виробництво – формулювання нового, усного або письмового тексту;

3) взаємодія – участь в усній або письмовій комунікації, обмін думками та поглядами;

4) медіація – адаптація повідомлення для одержувача [39].

Даний документ також вказує на неправильність розгляду медіації виключно як перекладацької діяльності.

Лінгвістична медіація включає міжмовне посередництво [5, с. 228], тобто вміння здійснювати усний і письмовий переклад. Однак, оскільки перехід з однієї мови на іншу обов'язково передбачає перехід від однієї культури до іншої, а також є необхідність урахування культурних значень слів, виникає другий тип медіації: *культурна медіація*. Це складніший рівень медіації, який дає змогу зберегти цілісність джерела і зрозуміти суть передбачуваного значення.

Культурна медіація розглядає міжкультурну компетенцію як підґрунтя мовного навчання, особливо коли мова використовується для конкретних цілей, а саме для письмового та усного перекладу. З усього вищесказаного випливає, що вся навчальна діяльність для студентів має бути спрямована на пізнання контрастів між культурами, відображення природи мови та культури загалом, та отримання додаткової інформації про культуру країни, що вивчається, та власний культурний фон. Викладачі мають забезпечувати учням шлях знайомства з іноземною культурою, не тільки надаючи знання про культуру, а й також допомагаючи студентам опанувати нові навички та застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях [78].

Врахування культурних особливостей включає також врахування субкультур, що природним чином призводить до третього типу – *соціальної медіації*, що стосується того, хто використовує мову і відіграє роль посередника між різними співрозмовниками, які беруть участь у процесі комунікації [12, с. 96]. Процес глобалізації призводить до абсолютно нових соціальних обставин і проблем у багатонаціональних класах. Існуючі схеми соціальних і культурних відносин недостатні. Виникнення нового культурного суспільства вимагає розвитку нових

концепцій, цінностей і практик, у яких процеси соціальної медіації відіграють ключову роль.

Останній, четвертий вид медіації – *педагогічна медіація*, яка підкреслює важливість розвитку критичного мислення. Згідно з ЗЄР, необхідним вважається успішне навчання в будь-якій галузі [44]. Для того щоб розвинути свої навички в будь-якій царині, студенту необхідно спочатку опанувати мову та її особливості. Викладач намагається опосередковувати знання, досвід і має володіти здатністю критично мислити, щоб здійснювати когнітивне посередництво.

Модель комунікативної мовної діяльності, що включає в себе продукцію, рецепцію, інтеракцію та медіацію, набула свого поширення лише в оновленому документі 2018 року [39]. Ця модель забезпечує ефективніше відображення складної реальності спілкування, оскільки сенс мовленнєвої комунікації співвідноситься з діяльністю людини, що може позитивно впливати на здатність і готовність до ефективної взаємодії в сучасному соціальному середовищі.

Безпосередньо в документі ЗЄР відбувається більш детальне методичне осмислення цього поняття. Медіацію поділяють на три види медіативної діяльності:

1. текстова (mediating text);
2. концептуальна (mediating concepts);
3. медіація комунікації (mediating communication) [39].

Усі типи медіації виконують одне й те саме завдання – зняття комунікативних труднощів і зумовлені прагненням уникнути конфліктів і дискомфорту під час комунікації [66, с. 136].

1. Текстова медіація

В навчанні англійської мови за професійним спрямуванням, особливу увагу слід приділяти медіації тексту у таких аспектах, як точна передача інформації, роз'яснення матеріалу, а також обробка тексту усно і письмово. Отже, можемо зробити висновок, що текстова медіація включає в себе коментування графіків, стиснення, аналіз, синтез тексту, конспектування, переклад, критичне осмислення та

інтерпретацію тексту. Ці аспекти мають важливе значення і вимагають детального вивчення.

У сучасних філологічних дослідженнях текст розглядається з різних поглядів: як висловлювання, фрейм, дискурс, концепція, об'єкт лінгвопоетики, інформація. При цьому текст, як інформація, виконує дві основні функції – пізнання світомоделювання та повідомлення [17, с. 233].

У дослідженні навчання створення вторинних текстів патентної документації виділено комунікативні стратегії розуміння тексту стратегії оцінювання і присвоєння інформації, стратегії створення вторинного тексту [25]. Ми вважаємо за доцільне також включити до процесу медіації тексту стратегії створення додаткових текстів у формі анотацій та рефератів.

Дослідниця Т.В. Радзівська відзначає важливість вторинного тексту як комунікативно-інформаційної єдності, оскільки він відображає результати когнітивної та мовної діяльності творця тексту [23].

Ми можемо розглядати вторинний текст як результат медіації первинного тексту, і цей процес, на нашу думку, може бути описаний трьохкомпонентним алгоритмом:

- рецепція – передбачає усвідомлення текстової інформації з первинного тексту. Це означає сприйняття та розуміння тексту у всій його складності;
- декодування – після рецепції інформації, наступний крок полягає в обробці цієї інформації шляхом узагальнення, переведення у письмову або усну форму (включаючи можливість створення статей, патентів або письмових перекладів). Тут також входить аналіз інформації з первинного тексту;
- продукт медіації тексту – завершальний результат процесу медіації – створений вторинний текст. Це може бути резюме, реферат, стаття, переклад або інший вид вторинного тексту, який має на меті передати ключову інформацію та узагальнення із первинного тексту.

Такий алгоритм допомагає систематизувати та описати процес медіації тексту, який включає в себе приймання, обробку та перетворення інформації для подальшого використання.

Крім того, цей вторинний текст представляє собою певне узагальнююче повідомлення, яке функціонує в рамках певного коду та може бути сприйняте адресатом через наявність каналу комунікації. Отже, вторинний текст стає матеріалом для подальшої діяльності адресата, який розуміє цей текст.

Медіація тексту включає в себе передачу змісту тексту іншій особі, яка може бути обмежена доступом до цього тексту, часто через мовні, культурні, семантичні або технічні бар'єри. Згідно з ЗЄР, головною метою медіації тексту є використання таких стратегій, як:

- 1) пояснення нових концепцій;
- 2) спрощення тексту.

Слід зазначити, що медіація тексту може мати індивідуальний характер і використовуватися для особистих потреб, таких як створення записів під час лекцій або висловлення реакцій на текстовий матеріал.

У ЗЄР стратегії медіації визначаються як методи, що використовуються для уточнення значення та полегшення розуміння вихідного вмісту для одержувача. Ці стратегії відносяться до способу обробки вихідного контенту з метою передачі його одержувачу. Наприклад, вони можуть включати в себе вирішення питань, чи потрібно докладно розглядати певну інформацію, ущільнювати її, або, навпаки, спрощувати для зрозуміння. У результаті медіації відбувається узагальнення тексту та виділення ключової інформації. Ці функції реалізуються через використання відповідних стратегій. Також до таких стратегій можуть входити методи пояснення нових концепцій, такі як:

- посилення на попередні знання;
- адаптація мови до аудиторії;

– спрощення – аналіз складної інформації з метою зрозумілого подання її одержувачу.

Серед розглянутих стратегій медіації, особливу увагу заслуговує стратегія адаптації мови. В процесі вивчення англійської мови, вона зазвичай досягається шляхом пояснення термінів, що допомагає учням зрозуміти та легше використовувати специфічну термінологію у текстах.

Стратегія посилення на попередні знання також є важливою, оскільки вона сприяє встановленню зв'язків між новою інформацією та вже відомими фактами, що допомагає у засвоєнні матеріалу. Ця стратегія є необхідною складовою процесу навчання.

Стосовно стратегій спрощення тексту, варто відзначити дві важливі підходи:

- ампліфікацію;
- упорядкування тексту.

Ампліфікація передбачає розгортання інформації за допомогою більшої кількості слів, щоб зробити її більш зрозумілою. Упорядкування тексту, навпаки, передбачає виразне вираження тієї ж інформації меншою кількістю слів та виключення повторень і відступів. Воно також може включати перегрупування вихідних ідей для виділення ключової інформації.

2. Концептуальна медіація

Медіація комунікації передбачає участь студента в якості медіатора в полікультурному комунікативному просторі для запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій у процесі комунікації. Процес медіації інтегрований у соціокультурне середовище спілкування і націлений на максимально ефективний результат взаємодії сторін. Відповідно, під час класифікації функцій медіації велику роль відводять не лише смисловій складовій комунікації, а й умовам, що сприяють досягненню успіху комунікації [7, с. 44].

Стратегії концептуальної медіації використовуються для уточнення та сприяння розумінню понять, ідей і концепцій, що містяться в первинних текстах. Ці

стратегії допомагають визначити ключові концепції і передати їх зрозуміло одержувачу. Розглянемо декілька з них:

- дефініції та пояснення – визначення ключових термінів і понять в тексті, надання їм точних визначень та пояснень для сприяння розумінню;
- порівняння і аналогії – використання порівнянь та аналогій для пояснення незнайомих концепцій через схожі або знайомі поняття;
- ілюстрації та візуалізація – використання графіки, діаграм, схем або ілюстрацій для візуалізації концепцій і зроблення їх більш зрозумілими;
- моделі та схеми – побудова моделей або схем, які допомагають подати складні концепції у відсортованому та логічному способі;
- підсумовування та узагальнення – спрощення складних концепцій шляхом підсумовування і узагальнення головних ідей і відомостей;
- активізація попередніх знань – сприяння зв'язку нових концепцій з вже існуючими знаннями у одержувача;
- контекстуалізація – розміщення концепцій в контексті або історичному фреймворку для кращого розуміння їх походження та значення;
- використання прикладів – подання прикладів або випадків, які ілюструють концепції і допомагають їх легше зрозуміти.

Ці стратегії концептуальної медіації використовуються для полегшення передачі складних інтелектуальних концепцій і забезпечення їх зрозумілості для одержувачів тексту.

3. Комунікативна медіація

Конфлікти комунікативного характеру можуть бути зняті на етапі попередньої підготовки до комунікації за допомогою медіативних технологій і медіаційних практик, які набувають дедалі більшого значення не тільки для врегулювання соціальних конфліктів в освітньому процесі, а й для крос-культурного навчання іноземних мов [76, с. 26].

Медіативна компетенція формується і розвивається в межах лінгводидактичного підходу. Аналіз теоретичних джерел, нормативних документів і практичного досвіду навчальної діяльності свідчить про прагнення як дослідників, так і педагогів-практиків виокремлювати лінгводидактику як самостійну навчальну дисципліну як таку, що формує підґрунтя навчання іноземних мов [39].

Майбутній учитель іноземних мов як професіонал повинен володіти лінгводидактичною компетентністю, знати й розуміти контекст взаємодії лінгвокультур, що вивчаються, на текстовому, концептуальному та комунікаційному рівнях.

Медіативні стратегії дають більш доступні способи для пояснення сенсу та полегшення розуміння. Під час дослідження теорії нами було проаналізовано та визначено стратегії, які використовуються для пояснення та полегшення розуміння:

- прямі інструкції – це те, що називають традиційним методом. Пряме навчання насамперед орієнтоване на вчителя і складається з прямого читання лекцій. Це форма навчання, яке складається з повторюваної практики, дидактичних запитань, вправ і демонстрацій. Ця стратегія особливо корисна для «надання інформації або розвитку покрокових навичок»;

- інтерактивне навчання – ця стратегія складається зі створення навчального середовища, що сприяє взаємодії. Навчання відбувається за допомогою інтерактивного обміну знаннями, і ця взаємодія може відбуватися в різних формах, включно з: відкритими або закритими груповими обговореннями, спільною роботою над проектом, обговореннями в класі тощо;

- практичне навчання – ця стратегія підкреслює пріоритет процесу навчання в практичній частині. Мета цієї стратегії полягає в тому, щоб підвищити мотивацію студентів, пов'язавши навчання в класі з реальними ситуаціями. Це може відбуватися шляхом залучення учнів до рефлексивних роздумів про свій власний досвід і про те, як використовувати те, що вони дізналися в минулому, у нових контекстах;

– самостійне навчання – представляє навчальні методи, які цілеспрямовано використовуються для розвитку індивідуальної ініціативи студентів, упевненості у своїх силах і самовдосконалення. Самостійне навчання також може включати навчання разом з іншою людиною або у складі невеликої групи [39].

Все вищесказане вказує на необхідність цілеспрямованого формування в учнів цілого спектра нових комунікативних умінь, що відображають актуальні зміни у змісті комунікативної компетенції

Термінологічні та методичні особливості поняття можуть допомогти у вибудовуванні необхідної класифікації макро- та імікро-умінь медіації для подальшого проектування комплексу завдань для їхнього розвитку.

Медіаційна діяльність також використовується в університетській програмі вивчення іноземної мови, як міжособистісна та групова комунікація [6]. Цей різновид мовного посередництва розглядається на різних етапах навчальної діяльності. На підставі аналізу робіт таких дослідників, як М.К. Денисов, О.О. Колесніков, нами було виділено основні доцільні форми медіації для використання в навчальному процесі в студентів для розвитку їхньої медіативної компетенції (див. Рисунок 2.2 Основні форми медіаційної активності):

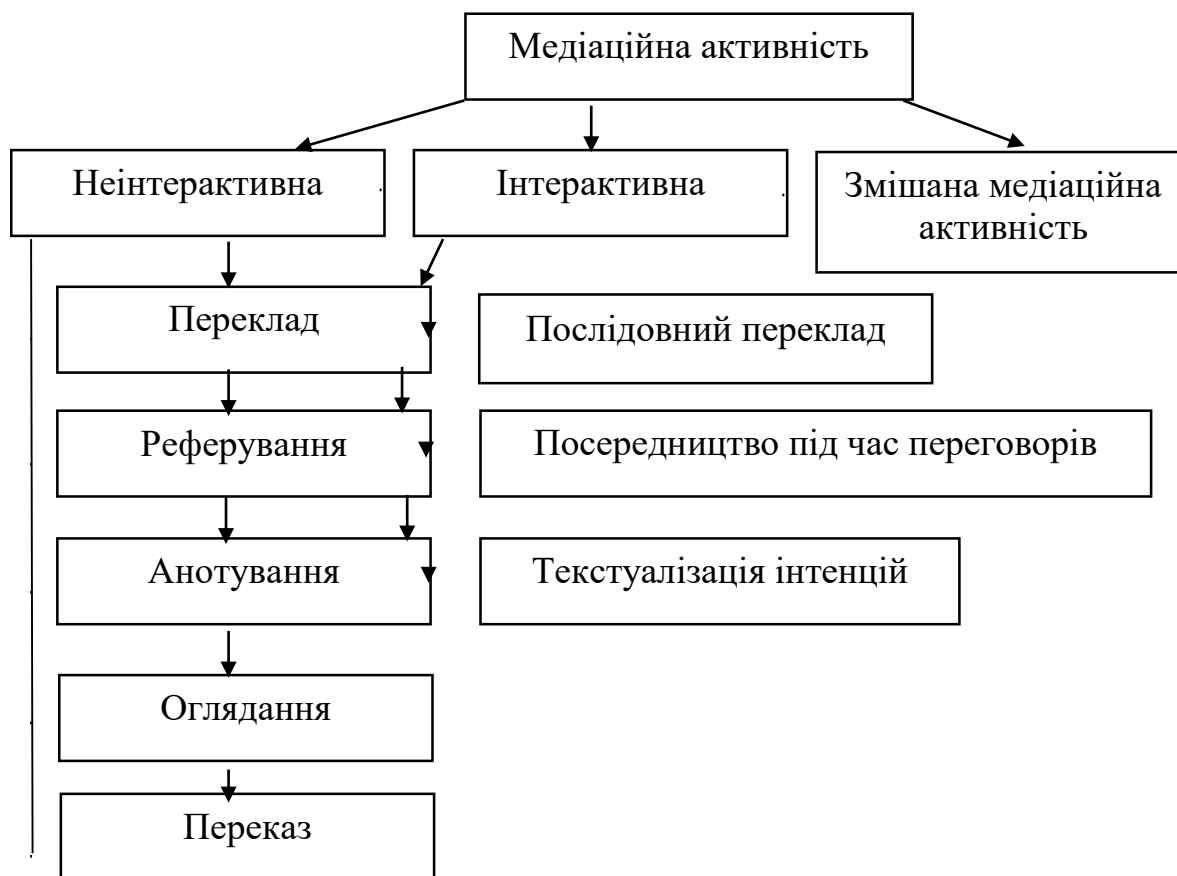

Рисунок 2.2. Основні форми медіаційної активності

До неінтерактивної медіації можна віднести форми, які студент може здійснювати самостійно без наявності інтеракції: переклад, реферування, анотування, огляд і переказ.

Кожна форма являє собою цілу діяльність, яка сприяє розвитку медіаційної компетенції в учнів різного етапу навчання

Переклад із лінгвістичними та культурними коментарями може розглядатися як особлива форма перекладацької діяльності в контексті інтерактивної медіації [20, с. 116], а також як вправи для тренування посередницьких навичок як у специфічному перекладі, так і в загальнонавчальному.

Реферування являє собою складнішу форму, яку застосовують в навчанні у вищих закладів освіти, але елементи цього виду можуть бути використані й на

середньому етапі навчання у школі. Під реферуванням розуміють виклад важливих і ключових моментів публіцистичного тексту. Структура реферату є доволі суворою, вона не допускає додавання суб'єктивних оцінок, коментарів та висловлювань власної думки.

Анотування – це дуже стислий виклад тексту та коротка характеристика твору, в якій виділяють лише ключові моменти. Матеріалом анотування можуть виступати статті, художня література, п'єси, фільми тощо.

Огляд є дуже важливою формою з прагматичних, суто утилітарних міркувань. Ця форма являє собою частину комплексних форм робіт: проектної діяльності, презентації, дискусії тощо. У результаті освоєння цієї форми, студенти можуть використовувати вміння у своєму подальшому навчанні: для написання курсових, рефератів, проектів і випускних кваліфікаційних робіт. Саме тому наголошують на важливості огляду, бо він вкладає навички в розвиток та освіту учнів, які в майбутньому будуть дуже необхідні.

Інтерактивна медіація включає форми, які вводяться до програми навчання іноземних мов на шкільному рівні: послідовний переклад, посередництво під час перемовин та текстуалізація інтенцій.

Останній тип медіації – змішана медіація. До цього типу ми відносимо мовну медіацію з елементами інтеракції медіатора та одного з комунікантів. Головна відмінність між цією формою та інтерактивною медіацією в тому, що медіатор виконує не просто посередницьку функцію, а й також несе функцію активного комунікатора [15, с. 72].

Таким чином, актуальність здобуття навичок медіації зумовлена тим, що вона є дуже багатогранною. Завдяки впровадженню в навчальний процес медіативної активності, студенти можуть не лише навчитися іноземної мови, а й також і інших необхідних аспектів: культурі, комунікативним навичкам тощо.

Висновки до другого розділу

Викладач як посередник у мовному класі відіграє важливу роль і має значний авторитет у формуванні форми взаємодії та викладання. Використання навичок медіації для вчителя полягає в тому, що вони дозволяють створювати ефективні уроки та навчальні матеріали, сприяють кращому розумінню іноземної мови студентами, а також розвивають їх мовну компетенцію та міжкультурну свідомість.

Медіація допомагає вчителю передавати складний матеріал доступним і зрозумілим способом, сприяючи активній комунікації та взаєморозумінню у класі, а також допомагає формувати практичні навички студентів у використанні іноземної мови в різних сферах життя.

В 2016 році в «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Developing Illustrative Descriptors of Aspects of Mediation for the CEFR» було виокремлено чотири основні види медіації: 1) лінгвістична; 2) культурна; 3) соціальна; 4) педагогічна.

Лінгвістична медіація включає міжмовне посередництво, тобто вміння здійснювати усний і письмовий переклад. *Культурна медіація* розглядає міжкультурну компетенцію як підґрунтя мовного навчання, особливо коли мова використовується для конкретних цілей, а саме для письмового та усного перекладу. *Соціальна медіація* стосується того, хто використовує мову і відіграє роль посередника між різними співрозмовниками, які беруть участь у процесі комунікації. *Педагогічна медіація* підкреслює важливість розвитку критичного мислення.

В документі ЗЄР медіацію поділяють на три види медіативної діяльності: 1) текстова (mediating text); 2) концептуальна (mediating concepts); 3) медіація комунікації (mediating communication).

До стратегії *текстової медіації* відносять: пояснення нових концепцій, спрощення тексту, посилення на попередні знання, адаптація мови до аудиторії; до *концептуальної медіації*: дефініції та пояснення, порівняння і аналогії, ілюстрації та

візуалізація, моделі та схеми, підсумовування та узагальнення, активізація попередніх знань, контекстуалізація, використання прикладів; до *комунікативної медіації*: прямі інструкції, інтерактивне навчання, практичне, самостійне навчання.

Медіаційна діяльність також використовується в навчальній програмі вивчення іноземної мови, як міжособистісна та групова комунікація, і має основні форми: неінтерактивна, інтерактивна та змішана медіаційні активності. До *інтерактивної медіації* відносять: переклад, реферування та анотування; до *неінтерактивної медіації* додаються також огляд і переказ; до *змішаної медіації*: мовна медіацію з елементами інтеракції медіатора та одного з комунікантів.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

3.1. Аналіз практик із застосуванням медіації при вивченні іноземних мов

У рамках даного дослідження серед учнів 10-11 класів Рівненського ліцею №18 (вчитель Швороб Алла Петрівна) було проведено анонімне опитування, щоб зрозуміти рівень засвоєння навичок медіації під час вивчення іноземної мови. Опитування мало на меті з'ясувати їхню обізнаність та знайомство з навичками медіації, їхню важливість, а також ступінь включення цих навичок у навчальні програми з іноземної мови. Паралельно з ними опитування пройшли вчителі іноземних мов (а саме вчителі англійської, іспанської та польської мов).

Учасники опитування відповідали на наступні запитання:

Опитування для учнів

1. Чи знаєте ви, що таке медіація в контексті вивчення іноземної мови?

А) Так

Б) Ні

2. Як би ви оцінили свої загальні навички медіації на основі іноземної мови?

А) Погані

Б) Добрі

В) Дуже добрі

Г) Бездоганні

3. Чи можете ви пояснити, що таке медіація в контексті вивчення іноземної мови? (вільна відповідь)

4. Чи є у вас досвід використання медіації в контексті вивчення іноземної мови?

А) Так

Б) Ні

Опитування для викладачів

1. Як часто ви використовуєте медіацію як методику в процесі вивчення іноземної мови?

А) Завжди

Б) Часто

В) Іноді

Г) Рідко

Г) Ніколи

2. Які переваги ви бачите у використанні медіації при вивченні іноземної мови? (вільна відповідь)

3. Які виклики чи перешкоди ви бачите у використанні медіації в контексті вивчення іноземної мови? (вільна відповідь)

4. Як ви оцінюєте ефективність медіації як методики вивчення іноземної мови?

А) Дуже ефективна

Б) Ефективна

В) Середня ефективність

Г) Мало ефективна

Г) Неєфективна

5. Чи проходили Ви додаткову підготовку або навчання з використання медіації в контексті вивчення іноземної мови?

А) Так

Б) Ні

Результат опитування школярів показав, серед обізнаності поняття «медіація» в контексті навчання лише 64% школярів не знають, що це таке, а 36% – знають (див. Рисунок 2.1.1 Кількісний аналіз даних обізнаності поняття «медіація» в контексті навчання серед школярів 10-11 класів):

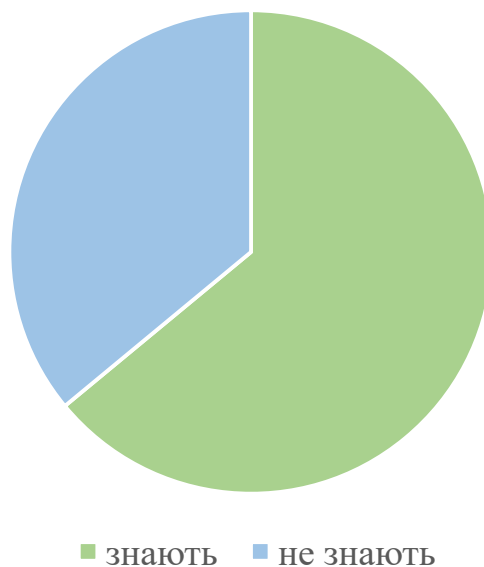

Рисунок 2.1.1 Кількісний аналіз даних обізнаності поняття «медіація» в контексті навчання серед школярів 10-11 класів

На запитання «Як би ви оцінили свої загальні навички медіації на основі іноземної мови?» 68% школярів відповіли «добре», 16% – «погано», 11% – «дуже добре» і лише 5% – «відмінно» (див. Рисунок 2.1.2 Кількісний аналіз власних оцінок школярів щодо їхніх загальних навичок медіації):

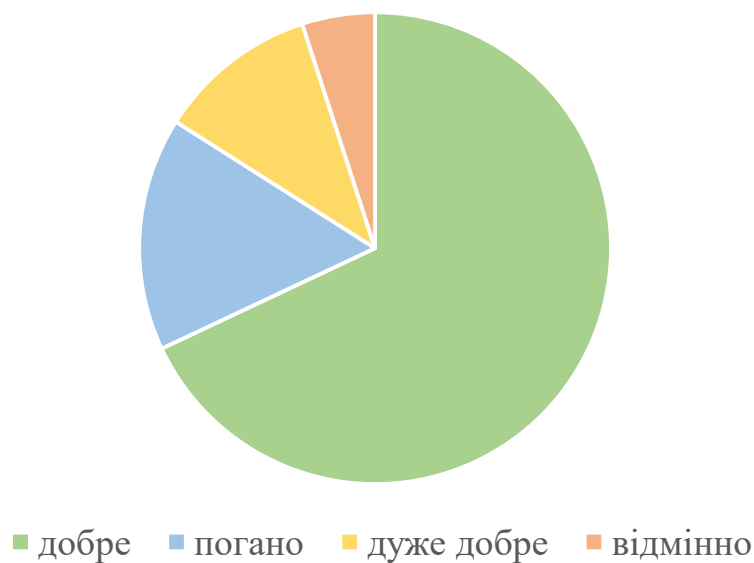

Рисунок 2.1.2 Кількісний аналіз власних оцінок школярів щодо їхніх загальних навичок медіації

Результат дослідження також показав, що 70% учнів не мають досвіду використання медіації в контексті вивчення іноземної мови, і лише 30% – мають (див. Рисунок 1.2.3 Кількісний аналіз досвіду використання медіації в контексті вивчення іноземної мови серед учнів 10-11 класів):

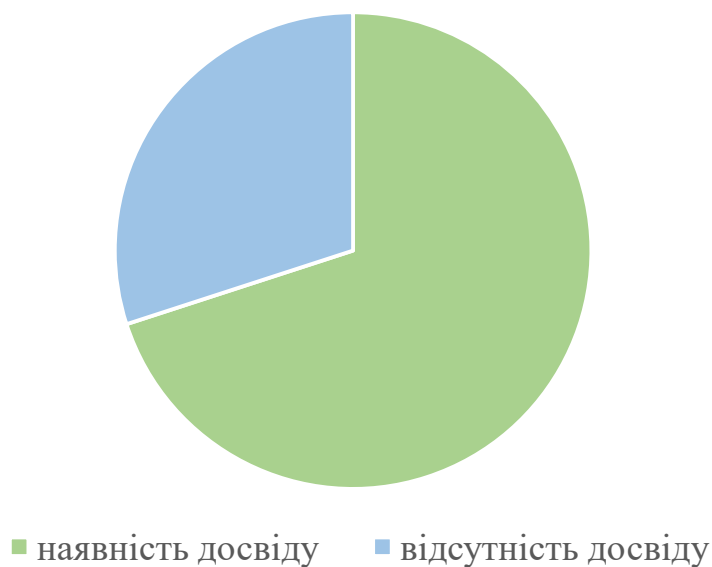

Рисунок 2.1.3 Кількісний аналіз досвіду використання медіації в контексті вивчення іноземної мови серед учнів 10-11 класів

На запитання «Як часто ви використовуєте медіацію як методику в процесі вивчення іноземної мови?» відповіді вчителів розподілилися наступним чином: 55% використовують «дуже часто», 30% – «часто», 10% – «іноді», 5% – «рідко» (див. Рисунок 2.1.4 в процесі вивчення іноземної мови). Проте слід зауважити, що ніхто з викладачів не обрав відповідь «ніколи».

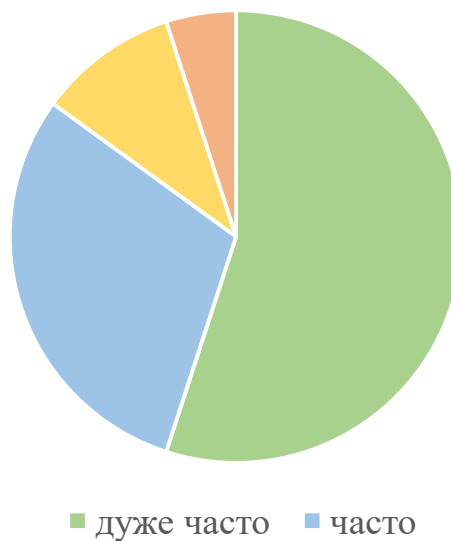

Рисунок 2.1.4 Кількісний аналіз використання навичок медіації вчителями в процесі вивчення іноземної мови

Результат наступного питання показав, що 60% вчителів оцінюють медіацію як «ефективну», 25% – як «дуже ефективну» і 15% – як «середньо-ефективну» (див. Рисунок 2.1.5 Кількісний аналіз загальної оцінки медіації вчителями). Жоден з вчителів не оцінив медіацію як «неефективну»:

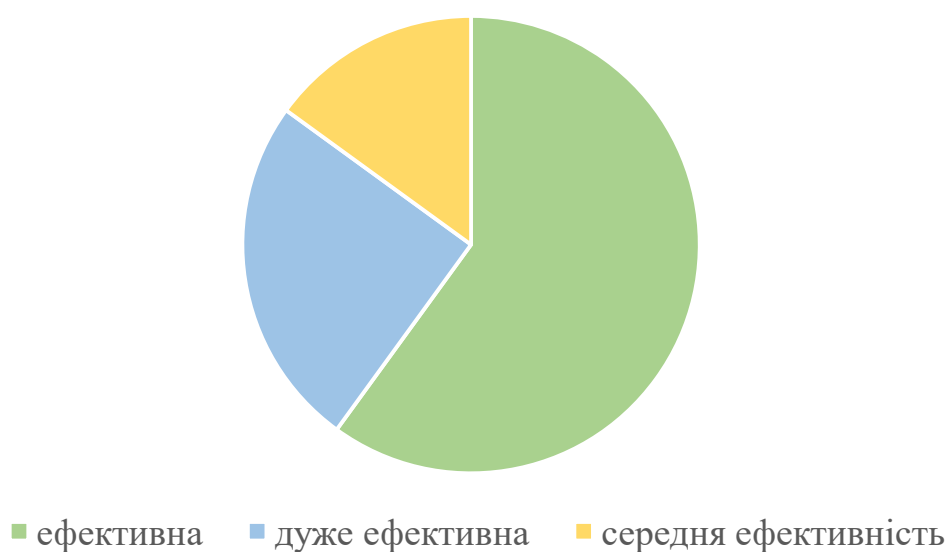

Рисунок 2.1.5 Кількісний аналіз загальної оцінки медіації вчителями

Останнє питання дозволило отримати такі результати: 60% вчителів не проходили додаткових курсів з медіації, і лише 40% – проходили (див. Рисунок 2.1.6 Кількісний аналіз проходження вчителями додаткових курсів з медитації):

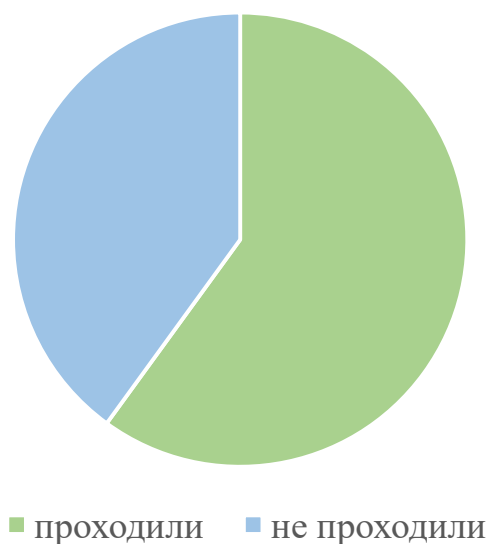

Рисунок 2.1.6 Кількісний аналіз проходження вчителями додаткових курсів з медитації

Опитування показало, що більшість учасників мали обмежені знання та обізнаність про медіацію як мовну навичку. Багато школярів були незнайомі з терміном «медіація» та його значенням у сприянні комунікації через мовні бар'єри. Незважаючи на недостатню обізнаність, всі учасники визнали важливість навичок медіації в реальних умовах, а також той факт, що медіація може покращити їхню здатність долати комунікаційні розриви та сприяти конструктивній взаємодії з носіями інших мов. Опитування показало, що школяри мають можливість взяти на себе ініціативу і розвивати навички медіації шляхом самостійного навчання. Вони висловили зацікавленість у вивченні стратегій, методів і ресурсів медіації поза межами аудиторії, таких як онлайн-платформи, книги та інтерактивні програми мовного обміну.

Загалом, результати опитування підкреслюють необхідність підвищення обізнаності та інтеграції навичок медіації в навчальні програми вивчення іноземних

мов. Оскільки ті, хто вивчає іноземні мови, все частіше стикаються з мультикультурним і багатомовним середовищем, набуття навичок медіації стає вирішальним для ефективної комунікації. Навчальні заклади, викладачі іноземних мов і самі учні повинні співпрацювати над розробкою ресурсів і навчальних матеріалів, які заповнюють цю прогалину в навичках. Включаючи медіацію в програми вивчення мови, студенти можуть підвищити свою здатність долати мовні та культурні бар'єри, стаючи більш досвідченими та впевненими комунікаторами в різних ситуаціях.

3.2. Переваги та недоліки явища медіації на уроках іноземної мови

У рамках нашого дослідження ми пропонуємо розглянути переваги та недоліки медіації на уроках іноземної мови.

Медіація на уроках іноземної мови має численні *переваги*, які сприяють ефективному навчанню та розвитку мовних навичок учнів:

1. Розширення словникового запасу, адже медіація допомагає учням збагачувати свій словник із живими, актуальними висловами і фразами, які вони можуть почути або побачити в реальних комунікативних ситуаціях.

2. Покращення вимови та акустичного сприймання. Аудіо та відеоматеріали дозволяють учням слухати і наслідувати коректну вимову та інтонацію, що сприяє поліпшенню їх аудіо-технічних навичок.

3. Сприяння візуального сприймання. Використання відеороликів, зображень та ілюстрацій на уроках англійської мови допомагає учням легше розуміти ситуації та контексти, в яких використовується мова.

4. Підвищення мотивації, адже медіація може бути цікавою та захоплюючою, що спонукає учнів активніше займатися навчанням мови.

5. Різноманітність та контекстуалізація. Медіа дозволяє вивчати мову в різних контекстах, від реальних життєвих ситуацій до медійних матеріалів, що

допомагає розвивати учнівську спроможність адаптувати мовні навички до різних ситуацій.

6. Вивчення культури та суспільства. Медіа-матеріали можуть надавати учням інформацію про культуру, традиції, та соціокультурний контекст мови, що важливо для повного розуміння мови та її вживання в реальних ситуаціях.

7. Розвиток навичок критичного мислення, адже медіація може спонукати учнів аналізувати і оцінювати інформацію.

8. Можливість навчання вдома за допомогою медіа-ресурсів може спонукати учнів до самостійного навчання іноземної мови, що робить їх доступними для самоосвіти.

Незважаючи на вище перераховані переваги, медіація на уроках іноземної мови також має свої *недоліки*:

- Потенційна втрата контролю, адже використання медіа може ускладнити вчителю контроль над процесом навчання, особливо, якщо учні мають доступ до власних пристроїв або Інтернету.

- Відволікання уваги, яке спровоковане тим, що медіа-ресурси можуть відволікати увагу учнів, особливо якщо вони включають багато реклами або займають багато часу.

- Негативний вплив на мовний розвиток. Якщо використовувати медіа надто часто, учні можуть занадто сильно підпадати під вплив мовного матеріалу, що не завжди є найкращим з позиції навчання.

- Труднощі з автентичністю пов'язані з тим, що медіа можуть містити різні акценти, діалекти та специфічні вирази, що може бути важким для сприйняття інформації учнями, особливо на початкових етапах навчання.

- Наявність помилок і недоліків. Медіа-ресурси не завжди є ідеальними, адже можуть містити помилки у вимові чи граматиці, або відображати певні діалектичні особливості, що може бути вводити учнів у сплутання.

– Відсутність взаємодії, адже використання медіації може обмежити можливість спілкування між учнями під час уроку, оскільки багато часу витрачається на споживання контенту.

Таким чином, вчителі повинні бути обережними і збалансовувати використання медіації, щоб максимізувати її переваги та мінімізувати недоліки, забезпечуючи якісне навчання іноземної мови для своїх учнів.

3.3. Розробка ефективних стратегій навчання медіації

Успішне застосування стратегій і вправ із розвитку медіаційної активності для учнів середньої школи є найважливішим фактором у започаткуванні медіаційних навичок.

Під час роботи з учнями середньої школи, велику роль в освоєнні інформації відіграє вчитель. Вчитель має бути чудовим медіатором, що є показником висококваліфікованого фахівця. Для початку вчителю необхідно виділити основні проблеми, з якими стикається учень, визначити рівень володіння іноземною мовою.

У застосуванні вправи з розвитку лінгвістичного типу медіації, необхідно зважати на рівень володіння мови та обрати відповідний матеріал. Адже вчитель має навчити учнів передавати відповідну інформацію, що міститься в чітко структурованих, коротких, простих інформаційних текстах, за умови, що тексти стосуються конкретних, знайомих тем і сформульовані простою повсякденною мовою.

Наприклад, під час роботи з лінгвістичним типом медіаційної активності у вигляді переказу, необхідно дотримуватися наступних пунктів:

1) Обрати художній або науково-популярний текст, але також можна залишити власний вибір учнів з обраних вчителем позицій.

2) Читання тексту вголос має займати не більше трьох-п'яти хвилин. Обов'язково повинен бути обраний рівень тексту, за якого учні зможуть розшифрувати слова та побіжно читати текст.

3) У разі потреби вчитель може надати аудіоверсію тексту, включаючи можливість надання версії рідною мовою учня.

4) Попередньо прочитати текст і визначити ключові деталі. Перед початком уроку вчитель повинен виділити кілька хвилин на читання тексту, щоб допомогти вибрати, які дії з переказу використати для цього конкретного тексту. Попереднє читання також може допомогти вчителю визначити, які базові знання потрібні учням. Під час попереднього читання слід зосередитися на такому: у разі використання художньої літератури, мають бути визначені: ключові персонажі, обстановка, конфлікт, розв'язок та інші ключові події; у разі наукової літератури – тема, мета автора, основна ідея та від дві-чотири допоміжні деталі.

Учень під час роботи з текстом може використовувати прості слова або знаки, щоб попросити когось щось пояснити. Медіатор може розпізнати, коли виникають труднощі та вказати простою мовою очевидний характер проблеми, а також передати основну думку, пов'язану з короткими, простими розмовами або текстами на повсякденні теми, що становлять безпосередній інтерес (за умови, що вони чітко виражені простою мовою). Під час роботи з цією вправою, слід сформулювати обов'язкові моменти:

1) Чітко змодельовати переказ, використовуючи дуже короткий текст або перший розділ тексту.

2) Пояснити те, чого вчитель очікує від школярів. У процесі ми рекомендуємо використовувати вирази: *«Сьогодні ми збираємося прочитати розповідь двічі. Після того як ми закінчимо першого разу, ви розповісте мені, про що був текст, його основні моменти. Потім ми прочитаємо цю історію ще раз. Коли я закінчу читати текст вдруге, виконайте переказ тексту вже з більш детальними моментами»*. Потім вчителю слід зробити паузу, щоб перевірити, чи розуміють учні завдання, та запитати: *«Що ми збираємося робити сьогодні?»*. У змодельованій ситуації можна також відобразити список з діаграмами як візуальне нагадування про етапи виконання процедури.

3) Попередній перегляд тексту. Почати ознайомлення з текстом слід з назви або картинок разом з учнями, поговорити про те, чи є текст художньою або науковою літературою, а лише потім активувати попередні знання, попросивши учнів повернутися і поговорити з партнером, щоб відповісти на такі запитання, як: «Що ви знаєте про цю тему?», «Про що фотографії змушують вас думати?» тощо.

4) Прочитати або прослухати текст (у деяких випадках можна попросити учнів прочитати про себе). Якщо учні мають проблеми з робочою пам'яттю або увагою, можна надати аудіоверсію, щоб вони могли робити паузи та перемотувати в міру необхідності.

5) Попросити учнів зробити початковий переказ. Учні можуть продемонструвати своє розуміння, переказавши усно, письмово або намалювавши. На цьому етапі вчителю не варто використовувати жодних підказок, оскільки основним завданням є первинне розуміння тексту після переказу, знаходження прогалин (якщо такі є) в їхньому розумінні. Використання переказу в процесі навчання іноземної мови розвиває у школярів процес сприйняття та аналізу тексту. Незважаючи на те, що цей тип завдання більше спрямований на індивідуальний процес, він також вважається важливим і необхідним під час формування та розвитку медіаційної активності.

6) Переклад тексту. Вчитель може запропонувати учням виконати переклад тексту шляхом перекладу з англійської версії вихідною мовою, з подальшим зворотним перекладом англійською мовою, щоб підтвердити, що первісний зміст було збережено. Процес перекладу охоплює як мовний переклад, так і культурну адаптацію, і тому не повинен виконуватися дослівно, але буде прагнути враховувати концептуальну еквівалентність. Вчителю необхідно враховувати рівень володіння мови та надавати відповідний рівню текст. Також, до початку роботи з перекладом, необхідно наочно показати приклад, у якому учні можуть ознайомитися із суттю перекладу, а також за допомогою медіатора разом виконати переклад. Цей пункт важливий для закладення основного поняття про переклад і процес роботи з ним.

Вчителю необхідно надати список незнайомих слів, які можуть зустрітися в тексті, для уникнення проблем під час складання перекладу. Слід зауважити, що для багатьох учнів розвиток навичок перекладу є природною та логічною частиною досягнення вищих рівнів, і вміння робити це добре їх мотивує.

Парні та групові заняття є одними з основних етапів на уроках вивчення іноземної мови. Парна робота являє собою двох учнів, яким дається вказівка об'єднатися, щоб виконати завдання, поставлене вчителем. Якщо учні сидять парами, вчитель проінструктує їх *«попрацювати зі своїм партнером»*. Якщо розташування місць інше, викладач або дасть змогу учням обрати партнера, або вони швидко самі організують пари.

Вчителям необхідно подумати про те, як найкращим чином розподілити учнів по кожній парі або групі. Це ключовий елемент у забезпеченні безперервного виконання поточної діяльності. Групи можуть бути розподілені кількома способами, наприклад, дозволяючи учням створювати свої власні групи, розподіляючи учнів випадковим чином за допомогою кольорових карток, або просто вказуючи на окремих учнів, з метою сформувати групи, що базуються на різних особистостях і здібностях. Поширений прийом, полягає в тому, щоб попросити школярів працювати в парі з кимось, з ким вони раніше не працювали, що забезпечить комунікацію між учнями, розвине вміння спілкування та розвіє мовний і психологічний бар'єр.

У рамках нашої практичної роботи ми пропонуємо розглянути ключові концепції, втілені в процесі групової роботи в парі:

- 1) від коротких обмінів, підтримання бесіди та підтримання стосунків до гнучкого використання в соціальних цілях;
- 2) від особистих новин, через знайомі теми, що становлять особистий інтерес, до найзагальніших тем;
- 3) мовні функції: від привітань, побажань тощо через речення, запрошення і дозволи, до ступенів емоцій і натяків жартівливого використання.

На нашу думку, парна робота чудово підходить для відпрацювання і перевірки словникового запасу. Робота такого типу дає окремим студентам багато часу для виступів. Працюючи разом, учні часто почуватимуться впевненіше, ніж під час виконання вправ окремо. Учні можуть працювати в групах або формувати команди для рольових ігор, перегонів, ігор (настільні чи карткові) та дискусій. Групи дають учням можливість створювати складніші діалоги, досліджувати стосунки між персонажами, об'єднувати знання разом і створювати більш соціальне середовище навчання. Крім того, у такому випадку є більше шансів для самокорекції або корекції з боку однолітків, а також для обговорення ширшого кола думок за більших розмірів групи.

У дослідженні ми виокремлюємо основні рекомендації під час роботи з медіаційними заняттями в середній школі (див. Таблиця 2.3 Рекомендації під час роботи з медіаційними заняттями в середній школі):

Таблиця 2.3 Рекомендації під час роботи з медіаційними заняттями в середній школі

<i>Основні рекомендації під час роботи в групах</i>	
Організаційна підготовка	Розподіл учнів по парах або групах, що є ключовим елементом роботи.
Мета	Усунення міжкультурних відмінностей, відмінностей у здібностях, фізичних і навчальних відмінностей, також відмінностей у думках.
Допомога вчителя	Учитель сприяє розумінню та формуванню успішного спілкування між учнями, які можуть мати індивідуальні, культурні тощо відмінності в точці зору.

Аспекти медіації	Медіативна комунікація пов'язана з індивідуальною та активною роботою в колективі.
<i>Рекомендації під час роботи з перекладом</i>	
Підхід до перекладу	Переклад може підходити не для всіх учнів. Найбільш цікавим він є для тих, хто має перевагу до більш аналітичних та вербально-лінгвістичних стратегій навчання.
Аспекти під час перекладу	Учні та вчителі мають зважати не лише на значення слів, а й на форму, регістр, стиль та ідіоми.
Тексти для перекладів	Учні мають/можуть перекладати короткі тексти, прислів'я чи вірші.
Додатковий матеріал під час перекладу	Надати слова з ключового словникового мінімуму та/або картинками. Дозволити учням посилатися на словник у міру необхідності
<i>Рекомендації під час роботи з переказом тексту</i>	
Робота з текстом	Надати графічний органайзер для переказу або діаграми у прив'язки слів до послідовності (перший, наступний, потім, останній)
Зворотний зв'язок під час читання тексту	Під час читання тексту необхідно робити паузи в міру необхідності, щоб дати підказку учням, запитавши: «Що сталося потім?». Після повторної практики вони

	можуть підказувати один одному або відповідати самим собі.
Основна ідея переказу	Переказ має включати ключові деталі, описувати основні події, переказувати текст по порядку.
Додатковий матеріал до тексту	Надавати слова з ключового словникового мінімуму та/або картинками. Дозволити учням посилатися на словник

Таким чином, при виконанні вищевказаних стратегій та вправ основним новатором у роботі в класі є вчитель. На нашу думку, виконуючи вищевказані завдання медіаційної активності, учні підвищують рівень володіння іноземною мовою, навчаються працювати з матеріалом, а також працювати в команді, що позитивно позначиться як в особистісному зростанні, так і в майбутній професійній діяльності. Зазначені рекомендації під час виконання завдань допоможуть вчителю середньої школи знаходити правильний підхід у роботі з учнями, правильно сконструювати урок і враховувати особливості кожного учня.

У рамках даного дослідження ми також розробили комплекс вправ, які спрямовані на розвиток лінгвістичного, культурного, соціального та педагогічного типів медіації.

1. Вправа на переказ (лінгвістична медіація)

Для виконання цієї вправи вчитель ділить клас на чотири групи. Розподіл відбувається випадковим чином, або ж за зручністю розташування, об'єднуючи парти, які стоять поруч. Переказ має будуватися за таким планом:

- Початок: *The head-line of the text is... / The text starts with...*
- Головна ідея тексту: *The main idea of the text.../ The text is about...*
- Зміст тексту: *According to the text.../ The author thinks.../This text starts with.../ In conclusion...*

- Власна думка учня щодо тексту: I think this text is interesting / entertaining/important.../ I liked about this text...

Кожній групі надається текст на різні теми, що стосуються культури Британії: «Свята Великої Британії» [93], «Визначні місця Великої Британії» [91], «Англійська кухня» [89], «Прапор Великої Британії» [92]. Після того, як кожна група отримала текст, засікається час (15 хвилин) для його читання і складання переказу, який будується на основній інформації тексту. Далі, учні групою виходять до дошки і надають класу свій короткий переказ теми, який вони зробили в групі. За наявності запитань однокласників щодо теми та інформації про текст, групі промовців необхідно відповісти на них. Також варто зазначити, що в разі зіткнення зі складнощами, учитель бере участь і допомагає групі надати або сформулювати відповіді. Таке завдання забезпечує згуртованість класу, розвиток комунікаційних навичок, а головне – вміння читати та виділяти необхідну інформацію, а також фільтрувати текст.

2. Вправа на переклад (лінгвістичний тип медіації)

Викладач здійснює відбір матеріалу для перекладу. Тексти мають бути відібрані відповідно до раніше визначених цілей перекладацької практики, з урахуванням ступеня складності текстів (семантичної, культурної, стилістичної тощо), теми або конкретної галузі знань, проблем перекладу, які необхідно вирішити, тощо. Для виконання цієї вправи кожному учню надається текст обсягом 13 рядків на тему «Madagascar. When to go» [94]. Далі, учням надається завдання перекласти текст з української мови на англійську. При зіткненні з незнайомими словами, вони можуть звернутися до списку слів.

Текст:

Madagascar has two seasons, a warm, wet season from November to April, and a cooler dry season between May and October. However, different parts of the country have very different weather. The east coast is hotter and wetter, with up to 4000mm of rainfall per year. In the rainy season, there are strong winds, and these can cause a lot of damage.

Avoid visiting eastern Madagascar between January and March because the weather can make road travel very difficult. The dry season is cooler and more pleasant. The high, central part of the country is much drier and cooler. About 1,400 mm of rain falls in the rainy season, with some thunderstorms, but the summer is usually sunny and dry, but it can be cold, especially in the mornings, with freezing showers, and it may snow in mountain areas above 2,400m, and even stay there for several days. The west coast is the driest part of the island. Here, the winter months are pleasant with little rain, cooler temperatures and blue skies. The summers can be extremely hot, especially in the southwest. This part of the country is semi-desert, and only gets around 300mm of rain per year.

Список слів:

- rainfall – опади
- wind – вітер
- East – Схід
- pleasant – задоволення
- semi-desert – напівпустеля
- avoid – уникати
- thunderstorms – гроза
- especially – особливо

3. Вправа на культурне занурення (культурний тип медіації)

Дана вправа спрямована на культурне знайомство з Британією, і виконується в груповому форматі. Для початку, необхідно надати класу відео на проекторі на тему «Велична Велика Британія» [90]. Відео являє собою збірку цікавих фактів про Велику Британію, історичні факти, культурні моменти тощо. Після перегляду ролика, вчитель обговорює з учнями особливості, які вони помітили; що їх зацікавило; що вони знайшли дивним і незвичним. На даному етапі відбувається взаємодія вчителя та класу, обговорення культурних особливостей. Вчитель може додатково розповісти про культурні явища, а учні – поділитися своїм досвідом пізнання іноземної культури або додатковою інформацією. Далі, слід поділити учнів на групи чи пари та дати їм

обрати найцікавіший факт. Цей момент базується на підготовці учнями презентації щодо даної культурної особливості у вигляді домашнього завдання.

4. Вправа з роботи в групі (соціальний тип медіації)

Завдання полягає в підготовці спільного проекту на тему «Англомовні країни у світі». Кожна група обирає одну країну, готує по ній презентацію та виступ. Кількість учнів у групі становить 3-5; час, який надається для підготовки, – 30 хвилин-1 година; час виступу – 3-7 хвилин. Метою даного завдання є розвиток комунікаційних навичок учнів, розвиток уміння працювати в команді та знаходити спільну мову один з одним. Під час виконання цієї вправи, кожен учень має бути залучений до процесу виконання та виступу. Також додатково учні вивчають історичне, культурне та географічне становище англомовних країн і тим самим стимулюють інтерес до вивчення англійської мови.

Список англомовних країн у світі: Велика Британія, США, Австралія, Ірландія, Канада, Нова Зеландія, ПАР, Нігерія та Індія. Метод вибірки країн може здійснитися шляхом жеребкування. З кожної групи виходить учень і витягує певну картку, в якій буде вказана країна. Після того, як кожна група обрала англомовну країну, учням виділяється час (30 хвилин-1 година) для підготовки короткої презентації про країну. Необхідно виокремити основні моменти, які мають бути зазначені в презентації: географічне розташування, населення, друга мова (за наявності), прапор, президент, основні національності, столиця, клімат, культурний факт тощо. Обсяг презентації має бути 7-10 слайдів. По закінченню часу підготовки, кожна група виходить до дошки і представляє свою презентацію. Таким чином, це завдання забезпечує комунікацію учнів, спілкування один з одним і вивчення цікавих географічних та культурних фактів.

5. Вправа з роботи в парі (соціальний тип медіації)

Вибір партнерів для даного завдання може бути залишений для самих виконавців: учні можуть працювати з тими людьми, з якими їм найзручніше, або ж працювати втриох. Вчителем розробляється лотерея. Кожен студент пише своє ім'я на

папері, поміщає його в контейнер, а потім витягуються імена, щоб вирішити, хто з ким працює. Ми також пропонуємо інший вид лотереї: вчитель робе картку для кожного учня у класі. На половині карток будуть написані англійські слова, а на іншій – малюнки, що відповідають цим словам. Звісно, це може бути пов'язано з нещодавнім словниковим запасом, який вивчили учні. Вчитель роздає картки, а потім дозволяє учням пересуватися і знайти свого партнера – учня з картою, що збігається з їхньою картою.

Приклад вправи: розділити учнів на пари та дати завдання обговорити тему «My hobbies». Кожен учень розповідає про своє хобі, ближче знайомлячись один з одним і поповнюючи свій словниковий запас. Кожен учень розповідає своєму партнеру про своє хобі: малювання, танці, читання, спорт, готування тощо. Розповідь базується за прикладом: хобі; чому обрав(-ла) саме це хобі?; скільки часу займаєшся цим хобі?; поділись досвідом (за наявності можна поділитися фотографіями) тощо. Кожен учень уважно слухає іншого, ставить запитання, що цікавлять, наприклад: Ця вправа спрямована на розвиток комунікативних навичок та вміння формулювати свої думки. Учні навчаються слухати один одного, ділитися ідеями, думками, що також допомагати в практиці іноземної мови.

6. Вправа за креативним текстом (педагогічний тип медіації)

Учням надається англійське оповідання «Собака і три долари» Марка Твена [95]. Завдання полягає в читанні, після чого слідує самостійна робота учня. Учні необхідно написати детальний відгук про текст, його героїв, що йому сподобалося найбільше. Далі йде представлення свого відгуку та колективне обговорення.

Для більш детально аналізу учням варто відповісти на запитання:

- 1) Чи зачепила вас ця історія?
- 2) Яке ваше перше враження?
- 3) Що було унікальним у цьому оповіданні?
- 4) Який герой вам сподобався найбільше/найменше? Чому?
- 5) Яке продовження ви б придумали?

Вчитель має заохочувати дітей конкретизувати, що їм подобається чи не подобається в цьому оповіданні. Учні мають повністю побудувати деталізований відгук про оповідання.

Висновки до третього розділу

Результати опитування у даному дослідженні підкреслюють необхідність підвищення обізнаності та інтеграції навичок медіації в навчальні програми вивчення іноземних мов. Оскільки ті, хто вивчає іноземні мови, все частіше стикаються з мультикультурним і багатомовним середовищем, набуття навичок медіації стає вирішальним для ефективної комунікації. Навчальні заклади, викладачі іноземних мов і самі учні повинні співпрацювати над розробкою ресурсів і навчальних матеріалів, які заповнюють цю прогалину в навичках. Включаючи медіацію в програми вивчення мови, студенти можуть підвищити свою здатність долати мовні та культурні бар'єри, стаючи більш досвідченими та впевненими комунікаторами в різних ситуаціях.

Медіація на уроках іноземної мови має свої переваги, такі як розширення словникового запасу, поліпшення вимови та акустичного сприймання, підвищення мотивації, можливість вивчати мову в різних контекстах та інші. Однак вона також супроводжується недоліками, такими як потенційна втрата контролю, відволікання уваги, негативний вплив на мовний розвиток, труднощі з автентичністю, наявність помилок і недоліків, відсутність взаємодії. Вчителі повинні бути обережними і збалансовувати використання медіації, щоб максимізувати її переваги та мінімізувати недоліки, забезпечуючи якісне навчання іноземної мови для своїх учнів.

Використання завдань для набуття медіаційних навичок дає змогу вийти за рамки викладання мови як предмета та поглянути на навички під іншим кутом. Різноманітні можливості для розвитку значущих і автентичних занять з вивчення мови та комунікації, заснованих на навичках посередництва, означають, що

англійська мова для професійних цілей може отримати оновлене обґрунтування, структуру і набір орієнтирів. Це потенційно призведе до більш значущих результатів на рівні діяльності, уроку та курсу як для учасників, так і для організацій занять.

Усі перелічені вище вправи, стратегії та рекомендації в їх виконанні підходять для учнів середніх класів, за допомогою яких учні можуть оволодіти іноземною мовою, навчитися працювати в групі, розвинути свої комунікативні навички та забезпечити особистісне зростання.

ВИСНОВКИ

У сучасній доктрині немає єдиного підходу до розуміння сутності такого альтернативного способу вирішення конфліктів, як медіація. В рамках даного дослідження вона розглядається як добровільний спеціальний непримусовий, гнучкий і, як правило, замкнутий механізм зменшення рівня невизначеності та ризиків між сторонами спору й можливості вирішення конфлікту. Ми також дослідили та виокремили основні характерні риси медіації, її основні компоненти, принципи, а також стан сучасного розвитку в країнах, зокрема в Україні.

Міжкультурна медіація – це активне залучення до такого розмаїття як діяльність, що створює сенс, яка передбачає інтерпретацію значення різноманітних інших для себе і для інших. Міжкультурний медіатор – це особа або професіонал, яка допомагає в спілкуванні та взаємодії між представниками різних культур або мов. Зв'язок між медіацією та рівнем володіння мовою продовжує розглядати медіацію як щось поза межами самої мови і поміщає її в контекст змісту.

Сучасне вивчення мови, зокрема професійної англійської, розглядається з урахуванням її соціального та професійного вжитку. Такий підхід до медіації сприяє формуванню мовної ідентичності. Вивчення іноземної мови підготовлює осіб до успішного використання медіації у ситуаціях, де важлива комунікація між різними мовами і культурами.

Дослідження здобуття міжкультурних навичок медіації є дуже актуальними в сучасному світі з різноманітністю культур, глобалізацією та зростаючим попитом на медіаторів, які працюють у міжнародному середовищі. Здобуття міжкультурних навичок медіації в школі – це важливий процес, який спрямований на навчання учнів та створення умов для вирішення конфліктів та підтримки позитивної взаємодії в міжкультурних ситуаціях. У цьому контексті, учні отримують можливість розвивати навички медіації, а також навчатися розуміти та поважати культурні відмінності. Провідну роль у вирішенні конфліктів будь-якої сфери виконує медіатор. Серед

основних компетентностей для медіаторів виокремлюють: конфліктологічну, комунікативну, процедурну, рефлексивну, правову. До технік медіаторів відносяться: активне слухання та невербальна комунікація, а до прийомів: використання мовчання, візуалізація, постановка запитань, перефразування та робота з емоціями.

Викладач як посередник у мовному класі відіграє важливу роль і має значний авторитет у формуванні форми взаємодії та викладання. Використання навичок медіації для вчителя полягає в тому, що вони дозволяють створювати ефективні уроки та навчальні матеріали, сприяють кращому розумінню іноземної мови студентами, а також розвивають їх мовну компетенцію та міжкультурну свідомість.

Медіація допомагає вчителю передавати складний матеріал доступним і зрозумілим способом, сприяючи активній комунікації та взаєморозумінню у класі, а також допомагає формувати практичні навички студентів у використанні іноземної мови в різних сферах життя.

В 2016 році в «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Developing Illustrative Descriptors of Aspects of Mediation for the CEFR» було виокремлено чотири основні види медіації: 1) лінгвістична; 2) культурна; 3) соціальна; 4) педагогічна.

Лінгвістична медіація включає міжмовне посередництво, тобто вміння здійснювати усний і письмовий переклад. *Культурна медіація* розглядає міжкультурну компетенцію як підґрунтя мовного навчання, особливо коли мова використовується для конкретних цілей, а саме для письмового та усного перекладу. *Соціальна медіація* стосується того, хто використовує мову і відіграє роль посередника між різними співрозмовниками, які беруть участь у процесі комунікації. *Педагогічна медіація* підкреслює важливість розвитку критичного мислення.

В документі ЗЄР медіацію поділяють на три види медіативної діяльності: 1) текстова (mediating text); 2) концептуальна (mediating concepts); 3) медіація комунікації (mediating communication).

До стратегії *текстової медіації* відносять: пояснення нових концепцій, спрощення тексту, посилення на попередні знання, адаптація мови до аудиторії; до *концептуальної медіації*: дефініції та пояснення, порівняння і аналогії, ілюстрації та візуалізація, моделі та схеми, підсумовування та узагальнення, активізація попередніх знань, контекстуалізація, використання прикладів; до *комунікативної медіації*: прямі інструкції, інтерактивне навчання, практичне, самостійне навчання.

Медіаційна діяльність також використовується в навчальній програмі вивчення іноземної мови, як міжособистісна та групова комунікація, і має основні форми: неінтерактивна, інтерактивна та змішана медіаційні активності. До *інтерактивної медіації* відносять: переклад, реферування та анотування; до *неінтерактивної медіації* додаються також огляд і переказ; до *змішаної медіації*: мовна медіацію з елементами інтеракції медіатора та одного з комунікантів.

У даному дослідженні ми провели анонімне опитування серед учнів 10-11 класів та викладачів, з метою зрозуміти рівень засвоєння навичок медіації під час вивчення іноземної мови. Результати опитування показали, що лише 64% школярів не знають, що таке медіація в контексті вивчення іноземної мови. На запитання «Як би ви оцінили свої загальні навички медіації на основі іноземної мови?» 68% учні відповіли «добре», 16% – «погано», 11% – «дуже добре» і лише 5% – «відмінно». Також результати показали, що 70% учнів не мають досвіду використання медіації в контексті вивчення іноземної мови. На запитання «Як часто ви використовуєте медіацію як методику в процесі вивчення іноземної мови?» відповіді вчителів розподілилися наступним чином: 55% – «дуже часто», 30% – «часто», 10% – «іноді», 5% – «рідко». Загалом, 60% педагогів оцінюють медіацію як «ефективну», 25% – як «дуже ефективну» і 15% – як «середньо-ефективну». Ми також визначили, що 60% вчителів не проходили додаткових курсів з медіації.

Результати опитування у даному дослідженні підкреслюють необхідність підвищення обізнаності та інтеграції навичок медіації в навчальні програми вивчення іноземних мов. Оскільки ті, хто вивчає іноземні мови, все частіше стикаються з

мультикультурним і багатомовним середовищем, набуття навичок медіації стає вирішальним для ефективної комунікації. Навчальні заклади, викладачі іноземних мов і самі учні повинні співпрацювати над розробкою ресурсів і навчальних матеріалів, які заповнюють цю прогалину в навичках. Включаючи медіацію в програми вивчення мови, студенти можуть підвищити свою здатність долати мовні та культурні бар'єри, стаючи більш досвідченими та впевненими комунікаторами в різних ситуаціях.

Медіація на уроках іноземної мови має свої переваги, такі як розширення словникового запасу, поліпшення вимови та акустичного сприймання, підвищення мотивації, можливість вивчати мову в різних контекстах та інші. Однак вона також супроводжується недоліками, такими як потенційна втрата контролю, відволікання уваги, негативний вплив на мовний розвиток, труднощі з автентичністю, наявність помилок і недоліків, відсутність взаємодії. Вчителі повинні бути обережними і збалансовувати використання медіації, щоб максимізувати її переваги та мінімізувати недоліки, забезпечуючи якісне навчання іноземної мови для своїх учнів.

У результаті, після детального аналізу медіації та її ролі в процесі навчання, було складено набір спеціалізованих стратегій і вправ із розвитку медіаційної активності. Кожна вправа ґрунтується на максимальному розвитку медіаційних навичок в учнів середньої школи та заснована на основі ЗЄР. Використовуючи вправи, які ми склали в даному дослідженні, учні середньої школи та вчителі можуть досягти результатів, освоїти та розвинути медіаційні навички, що в майбутньому позитивно позначиться на школярах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування /уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Берус Д. Медіація як спосіб врегулювання конфліктів у сфері охорони здоров'я в Україні. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 70 с.
3. Верейтіна І.А., Попель О.В., Добровольська Н.Л. Розвиток іншомовленнєвих комунікативних навичок в умовах інтерактивного освітнього середовища. *Інформаційні технології в освіті*. 2018. № 2. С. 27-39.
4. Волік В.В. Медіація та її місце у процесі навчання іноземної мови. *PARADIGM OF KNOWLEDGE*. 2017. № 1 (21). С. 14.
5. Голуб І. В. Методичні засади здійснення медіації під час навчання іноземних мов. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2021. Вип. 11 (79). С. 225–228.
6. Денисов М.К., Колесников А.А. Формування медіативної компетенції під час навчання іноземним мовам у школі. *Політологія. Соціологія. Право*. 2012. №1 (34). С. 23-33.
7. Денисюк С.Г. Комунікологія : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2015. 102 с.
8. Ізмайлова О.А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2010. № 17. С. 66-72.
9. Йосипенко С. Т. Принципи медіації у приватно-правових відносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. № 35. С. 132.
10. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах. *Право України*. 2011. № 11-12. С. 225–236.

11. Крестовська Н.М, Романадзе Л.Дж. Медіація у професійній діяльності юриста. Одеса: «Екологія», 2019. С. 462.
12. Леко Б., Чуйко М. Медіація. Чернівці: «Книги ХХІ», 2014. 464 с.
13. Мазаракі Н. А. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2019. 205 с.
14. Мазаракі Н. Медіація в Україні: проблеми теорії та практики. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 1. С. 92–100.
15. Миронова О. М. Конфліктологія: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2011. 168 с.
16. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 55.
17. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики). Вінниця: Нова книга, 2005. 416 с.
18. Огренчук Г.О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2016. 98 с.
19. Основні засади навчання базовим навичкам медіатора /за заг. ред. К. Б. Наровської. Київ: Видавець В. Захаренко, 2019. 32 с.
20. Пасічник О. Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. № 22. С. 213-223.
21. Поліщук М. Я. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 65. С.135.
22. Про медіацію: Наказ М-ва України від 16.11.2021 р. № 7 : станом на 18 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 14.10.2023)

23. Радзієвська Т. В. Комунікативно-прагматичні аспекти текстотворення: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.15 / Ін-т укр. мови. Київ, 1999. 390 с.
24. Смилова О.В. До питання професійної підготовки лінгвістичного медіатора. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 2011. № 43. С. 44-47.
25. Цепкало О. В. Комунікативні стратегії як об'єкт дослідження когнітивної та комунікативної лінгвістики, психолінгвістики та лінгводидактики. *Молодий вчений*. 2015. № 2. С. 126–129.
26. Череватюк В. Б. Медіативна процедура вирішення спорів: теоретичний і практичний аспект. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2015. № 2. С. 41–46.
27. Шевченко С. І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у ВНЗ: дисс. ... канд. пед. Наук: : 13.00.02 / Ін-т укр. мови. Київ, 2003. 193 с.
28. Шкільна медіація. Посібник для шкільних служб медіації / автори-упорядники: О. Дацько, В. Боченкова, В. Якименко. Черкаси, 2019. 24 с.
29. Ясиновський І. Г. Характеристика моделей медіації в розвинутих країнах. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. С. 94–98.
30. Abdallah-Pretceille M. Former et éduquer en contexte hétérogène. Paris: Economica, 2003. 181 p.
31. Behroozizad S., Nambiar R.M., Amir, Z. The relationship between language learning strategies and teacher's mediating role. *The Southeast Asian Journal of English Language Studies*. 2012. № 18 (2). P. 35–48.
32. Brown D. Mediated learning and foreign language acquisition. *ASp*. 2002. № 35. P. 167–182.
33. Bruner J.S. The process of education. Cambridge: Harvard University Press, 1960. 198 p.

34. Buttjes D. 1991. Mediating languages and cultures: The social dimension restored. *Mediating languages and cultures: Towards an intercultural theory of foreign language education*. 1991. № 24. P. 3–16.
35. Byram M, Gribkova B., Starkey H. Developing the intercultural dimension in language teaching: a practical introduction for teachers. Strasbourg: Council of Europe. 2002. P. 41.
36. Byram M. On being «bicultural» and «intercultural». *Intercultural experience and education*. 2002. № 22. P. 50–66.
37. Byram M. Translation and Mediation – Objectives for Language Teaching. Cultures in translation. Nordic Network for Intercultural Communication. NIC, Reykjavic, 2008. 122 p.
38. Chovancova, B. Mediation in legal English teaching. *Studies in logic, grammar and rhetoric*. 2016. № 45. P. 21–35.
39. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. 2018. COUNCIL OF EUROPE PORTAL. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (дата звернення: 18.10.2023)
40. Creanga O. Mediation in English language teaching. *Studia Universitatis Moldaviae*. 2020. № 9 (139). P. 81–88.
41. Cuenat E.M., Bleichenbacher L. Linking learning objectives of linguistic savoir-faire and intercultural competence in mobility experiences of teacher trainees. *Linguistics for intercultural education*. 2013. № 21. P. 49–70.
42. Cultural Mediation in Language Learning and Teaching / eds. G. Zarate, A. Gohard-Radenkovic, D. Lussier, H. Penz. European Centre for Modern Languages. Council of Europe. Strasbourg Cedex, 2004. 248 p.
43. Dervin F., Liddicoat, A.J. Linguistics for Intercultural Education. *Language Learning & Language Teaching*. 2013. № 33. P. 91-117.

44. Developing illustrative descriptors of aspects of mediation. 2016. Council Of Europe Portal. URL: <https://rm.coe.int/090000168073ff31> (дата звернення: 18.10.2023)
45. Doucette B. The perceptions of culturally diverse graduate students on multicultural education: Implication for inclusion and diversity awareness in higher education. *European Journal of Educational Research*. 2018. № 10(3). P. 1259– 1273.
46. Ellis R. Classroom Second Language Development. *Studies in Second Language Acquisition*. 1988. № 10 (1). P. 79-82.
47. Fitzgerald H. How different are we? Spoken discourse in intercultural communication. Clevedon: Multilingual Matters, 2002. 261 p.
48. Geof A., Byram M. Becoming an intercultural mediator: A longitudinal study of residence abroad. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 2002. № 23. P. 339-351.
49. Gohard-Radenkovic A., Lussier D., Penz H. Zarate G. *Champs et méthodologies de référence. La médiation culturelle et didactique des langues*. 2004. № 4. P. 29–61.
50. Gohard-Radenkovic A., Lussier D., Penz H. Zarate G. La médiation culturelle en didactique des langues comme processus. *La médiation culturelle et didactique des langues*. 2004. № 5. P. 225–238.
51. Gredler M. Learning and instruction: Theory into practice. New Jersey: Pearson Education, 2009. 480 p.
52. Howell P. Cross-Language Mediation in Foreign Language Teaching. *Hiroshima Studies in Language and Language Education*. 2017. № 20. P. 147–155.
53. Iriskhanova K., Röcklinsberg C., Ozolina O., Anamaria I.Z. L’empathie comme élément de la médiation culturelle. *La médiation culturelle et didactique des langues*. 2004. № 9 (2). P. 109–142.
54. Jones T. Multicultural Indonesia in geographical and cultural perspectives. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2018. №. 147. P. 322–329.

55. Juharyanto B.I., Arifin I., Saputra B.R., Adha M.A. The use of conventional communication technology as an effective principal leadership strategy in strengthening the role of multi-stakeholder's forum for school quality improvement. *Elementary Education Online*. 2020. № 19 (4). P. 1963–1973
56. Kourieos S., Evripidou D. Students' perceptions of effective EFL teachers in university settings in Cyprus. *English Language Teaching*. 2013. № 6 (11). P. 1–16.
57. Kramsch C. The privilege of the intercultural speaker. *Language learning in intercultural perspective: Approaches through drama and ethnography*. 1999. № 4. P. 16–31.
58. Lantolf J.P. Second language learning as a mediated process. *Language Teaching*. 2000. № 33 (2). P. 79–96.
59. Lei J., Lin Y. A Comparative Study on Perceptions of English Teachers' Mediation between Private University Teachers and Students. *English Language Teaching*. 2018. № 11 (8). P. 1-13.
60. Lewis, G., Jones, B., Baker, C. Translanguaging: origins and development from school to street and beyond. *Educational Research and Evaluation: An International Journal on Theory and Practice*. 2012. № 18. P. 641–654.
61. Liddicoat A.J. Communication as culturally contexted practice: A view from intercultural communication. *Australian Journal of Linguistics*. 2009. № 29. P. 115–133.
62. Liddicoat A.J. Learning the culture of interpersonal relationships: Students' understandings of person reference in french. *Intercultural Pragmatics*. 2006. № 6. P. 55–80.
63. Liddicoat A.J., Scarino A. Intercultural language teaching and learning. Chichester: Wiley-Blackwell, 2013. 200 p.
64. Little D., Leung D., Avermaet P.V. Managing diversity in education: Languages, policies, pedagogies. Bristol: Multilingual Matter, 2013. 328 p.
65. Long M.H. Inside the 'lack box': methodological issues in classroom research on language learning. *Language learning*. 1980. № 30. P. 1-42.

66. Majjala M. Culture teaching methods in foreign language education: pre-service teachers' reported beliefs and practices. *Innovation in Language Learning and Teaching*. 2020. № 14 (2). P. 133–149.
67. Malakolunthu S. Culturally responsive leadership for multicultural education: The case of «Vision School» in Malaysia. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010. № 9. P. 1162–1169.
68. McConachy T. Raising sociocultural awareness through contextual analysis: Some tools for teachers. *ELT Journal*. 2009. № 63. P. 116–125.
69. Meyer M. Developing transcultural competence: Case studies in advanced language learners. *Mediating languages and cultures: Towards an intercultural theory of foreign language education*. 1991. № 60. 136–158.
70. North B., Piccardo E. Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR. *Language teaching*. 2016. № 49. P. 455–459.
71. Pavlenko A., Lantolf J. Second language learning as participation and the (re)construction of selves. *Sociocultural theory and second language learning*. 2000. № 78 (4). P. 155–178.
72. Peeters K. The place and importance of mediation in language learning and teaching. In: Conference: Mediation in Language Learning and Teaching. 2020. URL:https://www.researchgate.net/publication/347422195_The_Place_and_Importance_of_Mediation_in_Language_Learning_and_Teaching (дата звернення: 20.10.2023)
73. Poehner M.E., Infante P. Mediated development: A Vygotskian approach to transforming second language learner abilities. *TESOL Quarterly*. 2017. № 51 (2). P. 332–357.
74. Sidi B.A. Unity and diversity: National identity and multiculturalism in Indonesia: Diss. University of Otago, 2020. 318 p.
75. Siyepu S. The zone of proximal development in the learning of mathematics. *South African Journal of Education*. 2013. № 33 (2). P. 1–13.

76. Stathopoulou M. Cross-language mediation in foreign language teaching and testing. *New Perspectives on Language and Education*. Bristol: Multilingual Matters, 2015. 285 p.
77. Sundari H. The qualities of an effective English teacher: University students' perception. *Asian EFL Journal*. 2018. № 20 (5). P. 67-71.
78. The Teachers of 2030: Creating A Student-Centered Profession for the 21st Century. ERIC. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509721.pdf> (дата звернення: 18.10.2023)
79. Thijs J., Verkuyten M. School ethnic diversity and students' interethnic relations. *British Journal of Educational Psychology*. 2014. № 84 (1). P. 1–21.
80. Thoms J.J. Classroom Discourse in foreign language classrooms: A review of the literature. *Foreign Language Annals*. 2012. № 45 (S1). P. 8–27.
81. Tulung G.J. Oral discourse generated through peer-interaction while completing communicative tasks in an EFL classroom. *TEFLIN Journal*. 2013. № 24 (2). P. 220–236.
82. Viaggio S. The overall importance of the hermeneutic package in teaching mediated interlingual intercultural communication. *The Interpreters' Newsletter*. 2000. № 10. С. 129-145.
83. Vygotsky L.S. *Mind in society*. Cambridge: MIT Press, 1978. 159 p.
84. Williams M., Burden R.L. *Psychology for Language Teachers*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2000. 252 p.
85. Zhang Z. The Development of Vygotsky's Concept of Mediation and its Implication for Education. *Journal of Yunnan Normal University*. 2001. № 24. P. 315-321.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

86. Словник української мови : Т. 4 : І-М / ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. Київ : Наук. думка, 1973. 840 с.

87. The Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 14.10.2023)

88. The Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 14.10.2023)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

89. Англійська кухня. TripMyDream. URL: <https://tripmydream.ua/united-kingdom/cuisine> (дата звернення: 20.10.2023)

90. Велична Велика Британія. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vIUliy_10Ng (дата звернення: 20.10.2023)

91. Визначні місця Великобританії. TripMyDream. URL: <https://tripmydream.ua/united-kingdom/about> (дата звернення: 20.10.2023)

92. Прапор Великобританії. Flags-World. URL: <https://flags-world.com/ua/prapor-velikobritanii-foto-istorija-ta-kolori/> (дата звернення: 20.10.2023)

93. Свята Великобританії. Traditions and Holidays. URL: <https://traditionsholidays.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення: 20.10.2023)

94. Madagascar. When to go. На Урок. URL: <https://naurok.com.ua/test/reading-ii-semester-494458.html> (дата звернення: 20.10.2023)

95. Twain M. A Dog and Three Dollars. URL: <https://www.scribd.com/document/672742558/A-Dog-and-Three-Dollars> (дата звернення: 20.10.2023)